

Hurum

Analyse av næringsutvikling og attraktivitet

KNUT VAREIDE OG MARIT NYGAARD

TF-notat nr. 22/2014

Tittel: Hurum
Undertittel: Analyse av næringsutvikling og attraktivitet
TF-notat nr.: 22/2014
Forfatter(e): Knut Vareide og Marit Nygaard
Dato: 18. februar 2014
ISBN: 978-82-7401-674-3
ISSN: 1891-053X
Pris: 140,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Prosjekt: Regionale analyser 2013
Prosjektnr.: 20130140
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e): Hurum kommune

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf.: +47 35 06 15 00
www.telemarksforskning.no

Resymé:

Utviklingen i Hurum er analysert med hensyn til næringsutvikling, demografi, innovasjon i næringslivet og attraktivitet og utdanningsnivå.

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (Cand. Oecon.) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforskning siden 1996.

Marit Owren Nygaard er utdannet samfunnsøkonom (M.Sc. Economics) fra Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås (2012). Hun har jobbet ved Telemarksforskning siden 2013.

Forord

Denne rapporten inngår i en serie med analyserapporter for kommuner, regioner og fylker i Norge som er utført av Telemarksforskning i 2013, og som er utgitt i januar 2014. Det er benyttet en modell for attraktivitet som er utviklet med støtte fra Oslofjordfondet i forbindelse med prosjektet *Attraksjonskraft gjennom stedsinnovasjon*. Analysene av innovasjon bygger på et empirisk arbeid som er gjennomført og finansiert i forbindelse med Norges Forskningsråds VRI-program der Telemarksforskning og AFI har et felles forskningsprosjekt i VRI Telemark. Kapitlet om NæringsNM omhandler resultatene fra det arbeidet vi har gjort årlig for NHOs NæringsNM.

De regionale analysene er svært verdifulle for forskningen i slike prosjekt, i det at vi får anvendt modeller og empiriske metoder for ulike geografiske områder. Gjennom dette arbeidet får vi også testet relevans og kvalitet gjennom dialog med mange forskjellige og kompetente oppdragsgivere som arbeider profesjonelt med regional utvikling i praksis.

Telemarksforskning har laget slike regionale analyser i en årrekke. Tidligere var analysene i stor grad deskriptive, og nøyde seg stort sett med å beskrive en rekke indikatorer for befolknings- og næringsutvikling. Etter hvert har vi lagt mer vekt på å finne sammenhenger, gjennom å koble de ulike trekkene i en region sammen i stadig mer helhetlige modeller. De fleste oppdragsgiverne etterspør slike rapporter fordi de skal brukes i en strategisk sammenheng. Da er det ikke tilstrekkelig kun å beskrive ulike utviklingstrekk hver for seg. For at utviklingen på et sted skal kunne påvirkes gjennom bevisste strategier, er det nødvendig å forstå sammenhengene og avdekke årsaker og drivkrefter til den faktiske utviklingen. Først da blir analysene virkelig nyttige i det strategiske arbeidet. Dynamikken i den regionale utviklingen er imidlertid ganske kompleks, og våre modeller og forståelsen av den er ikke på langt nær ferdig utviklet. Det er dessuten en utfordring å presentere så mange tema og ulike analyser i en rapport av dette formatet som er ment å være kortfattet og enkel.

Bø, 18. februar 2014

Knut Vareide

Prosjektleder

Innhold

SAMMENDRAG	5
1. ARBEIDSPLASSER	7
2. ATTRAKTIVITET FOR BEDRIFTER OG BESØK	18
3. PENDLING OG ARBEIDSMARKEDSINTEGRASJON	27
4. BEFOLKNING	29
5. SAMMENHENGEN MELLOM FLYTTING OG ARBEIDSPLASSVEKST	32
6. NÆRINGS-NM	37
7. UTDANNING	42

Sammendrag

Hurum har hatt en arbeidsplassvekst på 12,2 prosent fra 2000 til slutten av 2012. Det er litt under arbeidsplassveksten på landsbasis, som var 14,4 prosent i samme periode. Veksten skjedde imidlertid fra 2000 til 2007. Etter 2007 har antall arbeidsplasser i kommunen gått litt ned. Hurum har hatt en svak utvikling i antall arbeidsplasser i offentlig sektor. Veksten i næringslivet har vært ganske bra hvis vi ser på de ti siste årene under ett, men det har vært nedgang de siste seks. Arbeidsplassene for 2013 er ikke tilgjengelige ennå, men vil nok vise en kraftig nedgang, ettersom den største bedriften i kommunen, Södra Cell Tofte med over 300 ansatte, ble lagt ned. Det tilsvarer omtrent 15 prosent av arbeidsplassene i næringslivet i kommunen.

For å forstå utviklingen har vi splittet opp næringslivet i tre næringstyper; basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer.

Basisnæringene i Hurum består hovedsakelig av industri. Fra 2000 til 2012 sank antall industriarbeidsplasser i kommunen fra 810 til 642. Basisnæringene består også av landbruk, som har hatt ganske kraftig nedgang i antall arbeidsplasser, og teknologiske tjenester som har hatt kraftig vekst. Veksten i antall arbeidsplasser i teknologiske tjenester har imidlertid ikke fått så stor betydning, fordi de var ganske få arbeidsplasser i utgangspunktet. Basisnæringene i Hurum er ganske sterkt konsentrert til bransjer som har hatt nedgang i Norge de siste årene. Det forklarer nedgangen fram til 2012. I 2013 vil vi få se at antallet arbeidsplasser i industrien halveres etter at virkningen av nedleggelsen av Södra Cell slår ut i statistikken. Denne nedleggelsen føyer seg inn i en rekke nedleggelse av tilsvarende produksjon andre steder i Norge.

Besøksnæringene omfatter bransjer som butikkhandel, overnatting, servering og overnatting. Det er en type næringsliv som krever at kundene må være fysisk til stede. Hurum har i utgangspunktet forholdsvis lite besøksnæringer i forhold til folketallet, noe som viser at befolkningen i stor grad bruker besøksnæringer i andre kommuner. Det har imidlertid vært en ganske sterk vekst i besøksnæringene i kommunen, og besøkslekkasjen har blitt ganske sterkt redusert de siste ti årene. Mesteparten av bedringen i besøksunderskuddet kom i årene 2003 og 2004, og som følge av vekst i hotellnæringen.

Den siste næringstypen, regionale næringer, består av blant annet bygg og anlegg, transport, forretningsmessig og personlig tjenesteyting. Det er bransjer som selger sine tjenester til annet næringsliv og til befolkningen. Hurum har forholdsvis lite av regionale næringer, men de har hatt forholdsvis god vekst de siste årene og bidratt positivt til veksten i kommunen.

Når vi ser på arbeidsplassutviklingen i Hurum de siste ti årene under ett, er det lav vekst i offentlig sektor og en ugunstig næringsstruktur som er forklaringen til at arbeidsplassveksten har vært litt svakere enn ellers i landet. Når vi korrigerer for dette, har næringslivet egentlig hatt en forholdsvis god utvikling fram til 2012. Men det har vært en ganske kraftig dreining bort fra konkurranseutsatte basisnæringer og til mer skjermede næringer. Det er en utvikling som Hurum deler med mange andre kommuner på Østlandet. Næringsutviklingen blir mer og mer befolkningsdrevet og lokal. Nedleggelsen av Södra Cell vil forsterke denne utviklingen i stor grad.

I NHOs NæringsNM blir næringslivets prestasjoner målt og rangert med hensyn til lønnsomhet, vekst, nyetableringer og næringslivets relative størrelse. Hurum gjør det ganske svakt i NæringsNM, spesielt fordi det er en lav andel lønnsomme bedrifter, og fordi det er lite næringsliv i forhold til folketallet.

Befolkningen i Hurum vokser. Fra 2000 til 2013 har folketallet økt med nesten ti prosent. Befolkningsveksten var imidlertid mye sterkere fram til 2005 enn etterpå. Etter 2006 har Hurum vekslet på å ha netto inn- og

utflytting til andre norske kommuner, og hadde nedgang i befolkningen i 2008. Det ble en ganske sterk befolkningsvekst i Hurum i 2012, og fram til 3. kvartal i 2013 var det fremdeles en positiv flyttebalanse mot andre norske kommuner på 12-månedsbasis. Vi har dermed ikke sett noen effekt på flyttetallene fra nedleggelsen av Södra Cell ennå, men en slik effekt kan kanskje komme til syne etter hvert som nye flyttetall publiseres.

Flyttingen til og fra et sted avhenger av arbeidsplassveksten på stedet, på stedets bostedsattraktivitet og på andre strukturelle forhold som påvirker flyttingen. Hurum hadde forholdvis god arbeidsplassvekst i 2010 og 2011, noe som bidro til positive utvikling i flyttingen i 2011 og 2012. Samtidig har Hurum gode strukturelle betingelser for å få innflytting. Arbeidsmarkedet i Hurum er tett integrert med arbeidsmarkedet utenfor regionen, og det er gode muligheter for å bo i Hurum og pendle ut av kommunen. Arbeidsmarkeds-integrasjonen har blitt høyere de siste årene, noe som kanskje kan tilskrives Oslofjordtunellen, som fører til at nye arbeidsmarkeder har blitt åpnet for befolkningen. Det er en netto utpendling på nesten 1 800 personer. Det å ha gode pendlingsmuligheter øker muligheten for innflytting, og gjør kommunen mye mer robust for svingninger i næringslivet. Hurum har imidlertid hatt mindre tilflytting enn de strukturelle betingelsene og arbeidsplassveksten skulle tilsi de siste 3-4 årene. Det betyr at kommunen ikke har vært spesielt attraktiv som bosted. Tidligere trakk Hurum til seg mye mer innflytting. Det kan ha med boligmarkedet å gjøre, Hurum har hatt lite boligbygging de siste årene. For kommuner som Hurum, som ligger innenfor den funksjonelle Oslo-regionen, betyr boligbygging mye for bostedsattraktiviteten.

Det er ikke så lett å karakterisere utviklingen i Hurum, fordi det har vært ganske store svingninger siden 2000. Hurum hadde klart bedre utvikling fra 2000 til 2007 enn i årene etterpå. I denne perioden var det høy arbeidsplassvekst, høy boligbygging og høy innflytting til kommunen. Fra 2007 til 2010 kom en periode med nedgang i antall arbeidsplasser, før det ble ganske gode år for arbeidsplassveksten i 2010 og 2011. I 2012 ble det igjen et svakt år for næringslivet i Hurum, med arbeidsplassnedgang igjen. De siste årene har imidlertid ikke flyttebalansen vært spesielt god, alle forhold tatt i betraktning, slik at befolkningsveksten har blitt en del lavere enn ellers i landet. Nedleggelsen av den klart største bedriften i kommunen, Södra Cell, vil nok få konsekvenser for veksten i Hurum de neste årene. Hurum ligger imidlertid gunstig til, og det er gode muligheter for befolkningen til å pendle til andre kommuner i nærheten. Det er imidlertid klart et potensial for å øke kommunens attraktivitet, både som bosted, besøkssted og som sted for næringsliv, slik at det kan skapes ny vekst.

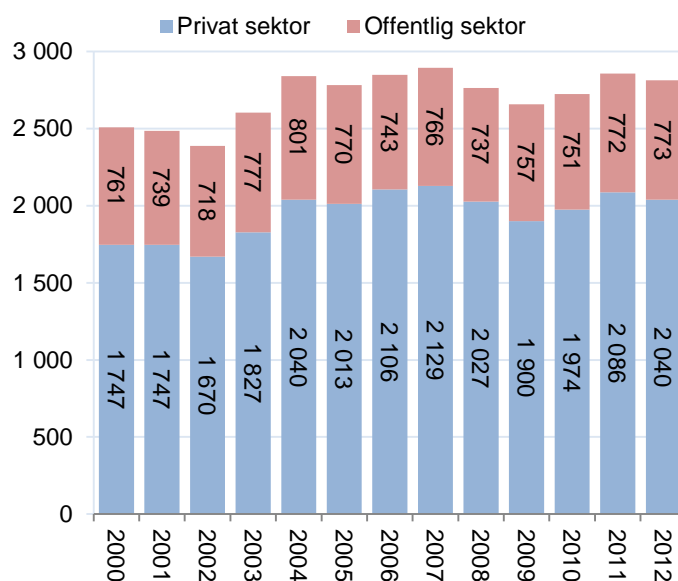
1. Arbeidsplasser

Arbeidsplassutviklingen er en viktig indikator for regional utvikling, og er kanskje den mest sentrale forklaringsfaktoren for flyttemønstrene. Arbeidsplasser finnes i både offentlig og privat sektor, men det er ofte sterkest interesse for arbeidsplassene i privat sektor, som en forsøker å påvirke gjennom næringsutvikling.

Det var 2 040 arbeidsplasserⁱ i privat sektor i Hurum i 2012. Dette er en oppgang på 296 arbeidsplasser siden 2000, da antallet arbeidsplasser var på 1 747. Det var flest arbeidsplasser i privat sektor i 2007, da var antallet 2 129.

Det var 773 arbeidsplasser i offentlig sektor i 2012. Dette er 12 flere enn i 2000. Antallet arbeidsplasser i offentlig sektor har vært ganske stabilt siden 2000.

Andelen arbeidsplasser i privat sektor var 72,5 prosent i 2012. Andelen er litt høyere enn den nasjonale andelen som er på 70 prosent.

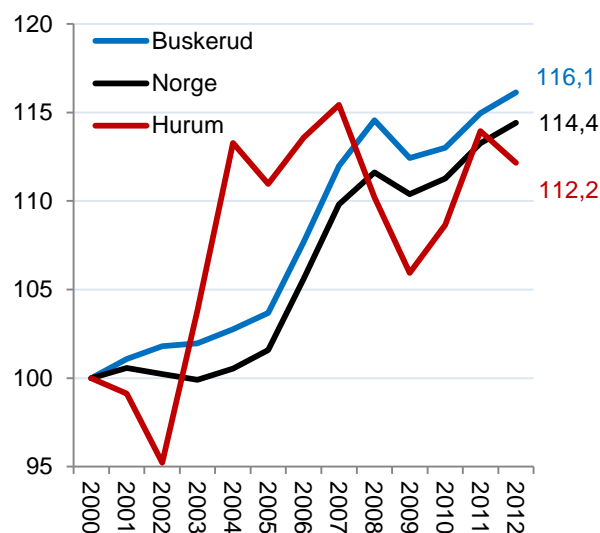
Figur 1: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Hurum fra 2000 til 2012.

I figur 2 ser vi den indekserte arbeidsplassutviklingen i Hurum, Buskerud og i Norge fra 2000 til 2012. Antall arbeidsplasser i 2000 er indeksert til å være lik 100.

I Buskerud har antall arbeidsplasser økt med 16,1 prosent fra 2000 til 2012. Den nasjonale veksten i samme periode har vært på 14,4 prosent. I Hurum har antallet arbeidsplasser økt med 12,2 prosent.

Veksten i Hurum var sterkere enn den fylkesvise og den nasjonale veksten mellom 2003 og 2008.

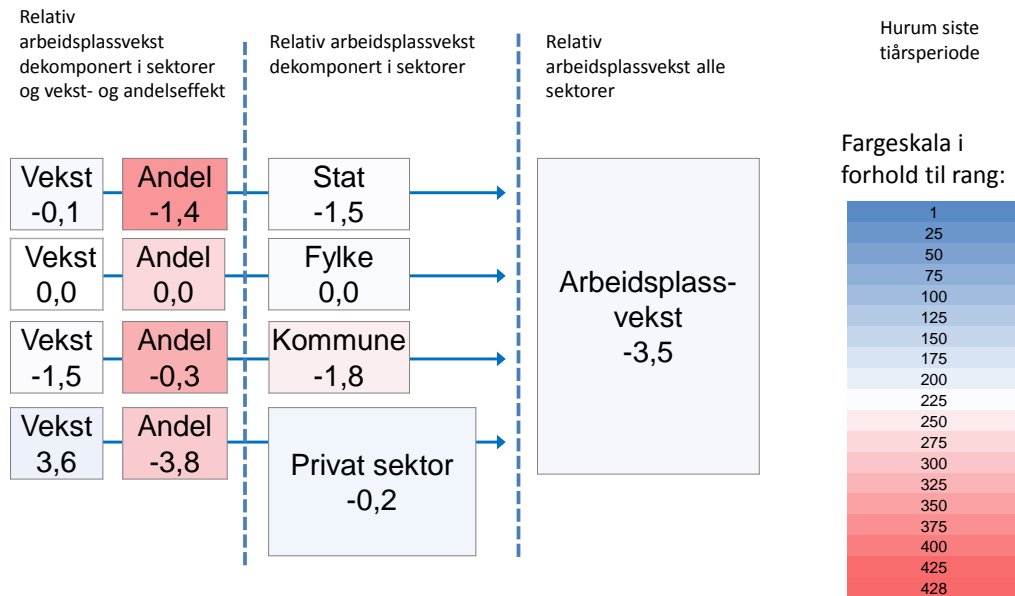
Det har vært en liten nedgang i antall arbeidsplasser i Hurum mellom 2011 og 2012.

Figur 2: Utvikling i antall arbeidsplasser, alle sektorer, i Hurum fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000=100.

1.1 Oppsummering sektorer

Vi kan oppsummere siste ti års utvikling i antall arbeidsplasser i de ulike sektorene i Hurum med følgende modell:

Figur 3: Avvik mellom arbeidsplassveksten i Hurum og i Norge de ti siste årene. Alle tallene viser hva avviket utgjør som prosent av samlet sysselsetting i Hurum. Fargene viser hvordan kommunen rangerer blant de 428 kommunene i landet for det spesifikke avviket. Avviket for hver av de fire sektorene er dekomponert i en veksteffekt og en andelseffekt. Veksteffekten viser hvordan sektoren ville ha bidratt til samlet vekst dersom sektorens andel hadde vært den samme som på landsbasis. Andelseffekten viser hvordan sektoren ville bidratt dersom veksten hadde vært den samme som på landsbasis.

I regional utvikling måler vi ofte arbeidsplassveksten i forhold til samlet sysselsetting på stedet vi analyserer. Det er mange kommuner i Norge med kun et fåtall arbeidsplasser. En liten arbeidsplassvekst vil derfor gi uforholdsmessige store prosentvise utslag. Når vi ser på utviklingen i forhold til sysselsettingen, får vi et bedre bilde av hvordan arbeidsplassveksten bidrar til samlet vekst på stedet.

Boksen til høyre «Arbeidsplassvekst -3,5» viser at arbeidsplassveksten som andel av sysselsettingen i Hurum har vært 3,5 prosentpoeng lavere enn den tilsvarende andelen nasjonalt i den siste tiårsperioden. Vi dekomponerer denne relative veksten i sektorer. Det største bidraget til den relative nedgangen kommer fra statlig (-1,5) og kommunal sektor (-1,8). Bidraget fra privat sektor utgjør kun -0,2 av den relative nedgangen på 3,5 prosentpoeng.

Vi kan dekomponere bidraget fra sektorene i en veksteffekt og en andelseffekt. Andelseffekten viser hvilken effekt *andelen* arbeidsplasser i de ulike sektorene har hatt for den samlede veksten, mens veksteffekten viser hvilken effekt *veksten* i antall arbeidsplasser har hatt for den samlede veksten.

Veksteffekten i privat sektor har vært høy (3,6), men andelseffekten har vært lav (-3,8). Mange som bor i Hurum pendler ut, så andelen arbeidsplasser i flere sektorer, spesielt i privat sektor, er lav i forhold til sysselsettingen. Bidraget fra statlig sektor skyldes nesten utelukkende en liten statlig sektor, dvs. lav andelseffekt, mens bidraget fra kommunal sektor hovedsakelig skyldes lav relativ vekst i antall arbeidsplasser, dvs. lav veksteffekt.

1.2 Relativ vekst i næringslivet

Når vi skal sammenlikne veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet mellom kommuner, er det praktisk å bruke relativ vekst, som er differansen i den prosentvise veksten i antall arbeidsplasser i kommunen og veksten i antall arbeidsplasser i Norge. Da filtrerer vi bort konjunktursvingningene, og kan se hvordan veksten i den enkelte kommune er i forhold til andre kommuner i landet over tid.

Tabell 1: Relativ vekst, målt som differanse mellom prosentvis vekst i kommunen og veksten på landsbasis, i antall arbeidsplasser i næringslivet, i kommunene i Buskerud. Nest siste kolonne viser progressivt gjennomsnitt. Siste kolonne viser trenden, dvs. retningen på verdiene de siste årene. Rangering blant landets 428 kommuner mht. progressivt gjennomsnitt i første kolonne.

Rang	Kommune	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt	Trend
3	Flå	-9,8	4,9	-4,4	-1,7	1,9	9,4	-1,4	4,5	3,0	11,4	3,7	4,8	4,5	0,9
23	Krødsherad	-9,2	-1,3	-1,6	2,4	-6,7	4,0	0,2	5,6	-1,5	8,8	-2,2	5,7	2,4	0,6
33	Kongsberg	1,1	0,9	0,7	-1,0	0,6	4,1	2,6	4,4	-0,1	1,4	3,4	0,6	1,9	0,1
41	Lier	-0,3	1,0	1,6	-1,2	4,2	-0,4	4,0	3,0	3,4	-0,2	-0,7	1,8	1,5	0,0
44	Øvre Eiker	0,9	1,7	1,7	-3,4	1,6	-3,6	-2,0	1,0	2,4	4,5	3,8	1,1	1,4	0,5
60	Nedre Eiker	1,0	-1,3	7,0	2,8	-1,9	3,9	1,1	-2,7	0,9	1,6	2,8	0,2	1,0	-0,3
79	Hole	-6,6	3,3	1,6	1,8	0,1	-2,7	5,5	-11,1	8,4	3,5	0,6	-1,2	0,6	0,0
123	Røyken	9,6	7,6	3,5	6,6	-7,5	-2,2	0,1	1,2	3,6	-1,1	-2,3	1,6	0,1	-0,2
126	Sigdal	6,6	2,9	1,8	0,9	1,4	-0,4	1,2	-2,6	-0,1	-3,9	3,2	1,0	0,1	-0,1
182	Hurum	-0,8	-3,8	10,8	10,9	-2,8	-0,4	-4,0	-6,6	-3,6	3,6	4,1	-3,3	-0,5	-0,9
196	Drammen	2,1	0,3	-1,1	0,7	0,9	-1,5	-0,7	2,5	-6,6	0,9	0,8	-1,2	-0,7	-0,1
200	Modum	-2,5	0,0	1,4	2,7	-0,7	-4,3	-1,9	-1,6	1,4	-0,9	-1,3	0,4	-0,7	-0,1
218	Nore og Uvdal	-3,3	0,5	5,2	-1,0	4,6	-4,2	1,7	-3,2	1,8	-1,8	1,7	-4,9	-0,8	-0,5
272	Hemsedal	-0,3	-1,1	-2,8	2,1	6,0	-4,1	3,9	-3,0	4,7	-0,6	-5,8	-4,9	-1,2	-0,5
280	Ringerike	-3,4	0,7	1,6	1,7	-3,7	-0,1	-1,8	1,5	-1,2	-0,4	-1,9	-3,7	-1,3	-0,3
297	Flesberg	-1,2	6,5	0,4	-6,1	1,1	-2,5	7,0	3,6	3,5	-10,5	-2,5	-3,8	-1,5	-0,3
298	Ål	1,6	6,0	-3,7	-0,5	1,4	-4,7	-3,7	-3,5	0,9	-0,1	-4,0	0,6	-1,5	0,1
318	Rollag	-13,0	-5,3	0,1	-1,3	-8,7	8,0	3,6	0,8	-11,8	5,9	-2,6	-6,2	-1,7	-0,3
330	Hol	-2,3	0,2	-3,1	-1,3	0,1	-2,0	-0,9	4,2	-0,5	-6,1	-6,0	-0,4	-1,9	-0,2
335	Gol	1,4	-1,7	3,9	6,1	-0,3	-1,4	-3,1	-7,4	-2,0	-1,0	-0,5	-3,2	-2,0	-0,7
401	Nes	-1,3	2,7	1,4	-0,3	1,8	2,4	-3,2	-6,1	-6,9	1,5	-4,4	-6,4	-3,2	-0,8

Den første kolonnen viser rangeringen av det progressive gjennomsnittetⁱⁱ som vises i nest siste kolonne. Det progressive gjennomsnittet viser gjennomsnittet for de ti siste årene, der de siste årene er vektet tyngre.

Den årlige veksten i antall arbeidsplasser i privat sektor i Hurum har i den siste tiårsperioden vært på 0,5 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. I 2003 og 2004 var veksten i Hurum mye sterkere enn den nasjonale veksten, nesten 11 prosentpoeng høyere! I 2007 og 2008 har derimot veksten vært mye lavere enn den nasjonale veksten. Veksten var igjen sterkere i Hurum enn på landsbasis i 2010 og 2011. Trenden for Hurum er negativ, det vil si at verdiene har vært avtakende i den siste perioden.

Hurum rangerer som nummer 182 av landets 429 kommuner. Det er litt over medianverdien. Hurum rangerer omtrent middels i Buskerud.

I Buskerud har Flå, Krødsherad og Kongsberg hatt sterkest vekst i næringslivet, mens Nes har hatt svakest vekst.

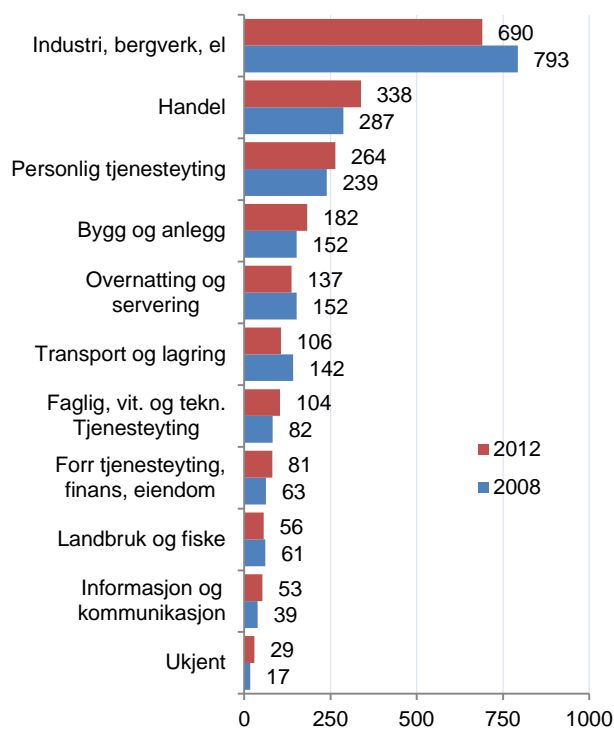
1.3 Bransjer i næringslivet

Figur 4 viser antall arbeidsplasser fordelt på ulike bransjer. Her har vi brukt en bransjeinndeling som SSB vanligvis bruker.

Industrien er den største bransjen i Hurum, og den sysselsatte 690 personer i 2012. Dette er en nedgang på 103 arbeidsplasser siden 2008. Nedleggelsen av Södra Cell vil føre til at antall arbeidsplasser i industrien blir halvert.

Handelen er nest størst. Det var 338 arbeidsplasser i denne bransjen i 2012. Det har vært en svak oppgang siden 2008.

Personlig tjenesteyting og bygg- og anleggsbransjen har hatt en svak oppgang i antall arbeidsplasser mellom 2008 og 2012.

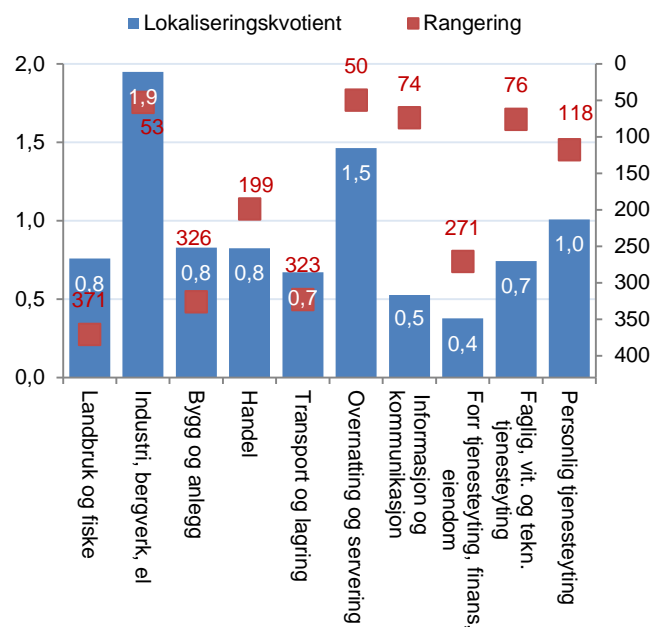
Figur 4: Antall sysselsatte i ulike bransjer i Hurum i 2008 og 2012.

1.3.1 Bransjer og lokaliseringkvotienter

Vi så antallet sysselsatte i de ulike bransjene i figur 4, men det er også interessant å vurdere om Hurum har høye eller lave andeler i forhold til andre kommuner. I figur 5 ser vi lokaliseringkvotientene til de ulike bransjene. Antall sysselsatte i bransjen er delt på totalt antall sysselsatte bosatt i Hurum, og denne andelen er delt på tilsvarende andel nasjonalt. Når tallet er 1, er andelen den samme som Norge. I figuren ser vi også hvordan rangeringen for lokaliseringkvotienten er blant de 428 kommunene i landet.

Andelen sysselsatte i industrien er nesten dobbelt så høy i Hurum som på landsbasis. Andelen sysselsatte i overnattings- og serveringsbransjen er 50 prosent høyere i Hurum enn nasjonalt. Andelen sysselsatte innen personlig tjenesteyting er like høy som den nasjonale andelen.

Det er forholdsvis få som jobber innen forretningsmessig tjenesteyting, finans og eiendom: andelen er bare 40 prosent av den nasjonale andelen. Andelen sysselsatte i informasjon og kommunikasjon er halvparten så stor i Hurum som på landsbasis.

Figur 5: Lokaliseringkvotient i Hurum i 2012 og rangering blant landets 428 kommuner. Lokaliseringkvotient på venstre akse, rangering for lokaliseringkvotient på høyre akse.

1.4 Næringstyper i Norge

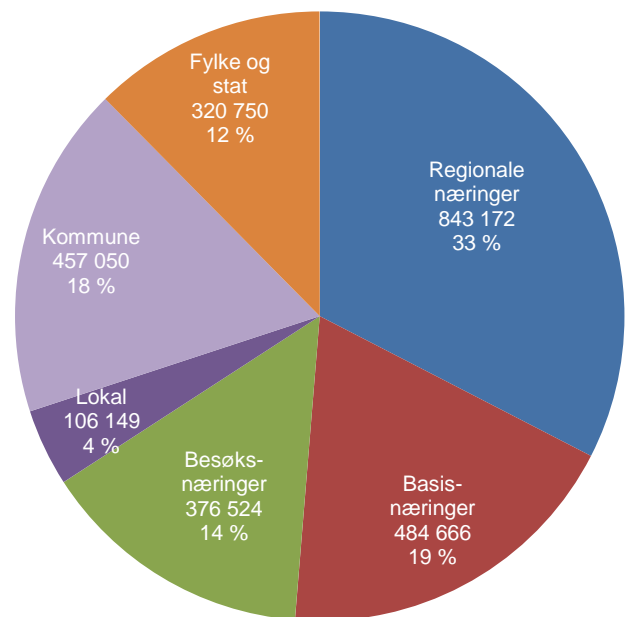
Noen deler av næringslivet kan vi karakterisere som *basisnæringer*. Basisnæringer er de delene av næringslivet som genererer inntekter utenfra. Eksportnæringer er basisnæringer, men vi kan også legge til næringer som selger sine produkter eller tjenester ut av regionen, selv om salget ikke er til andre land. Alle primærnæringer og stort sett all industri kan regnes som basisnæringer. Vi kan også ta med tjenester som konkurrerer i et nasjonalt eller internasjonalt marked, som IT, telekom og ingeniørtjenester. Basisnæringene sysselsatte 484 666 personer i Norge i slutten av 2012. Utviklingen i basisnæringene påvirkes kraftig av konjunkturer og har gått i bølger. De siste to årene har veksten vært sterk.

Besøksnæringer er de delene av næringslivet hvor kunden må være personlig til stede. Butikkhandel (men ikke internetthandel), servering, overnatting, opplevelser og personlige tjenester er bransjer som vi regner som besøksnæringer. Årsaken til at vi ønsker å isolere besøksnæringene, er at de vil reflektere om et område er attraktivt å besøke. Områder som trekker til seg besøkende fra andre områder vil normalt få høyere etterspørsel, og dermed også flere arbeidsplasser i besøksnæringene. Det vil være ulike stedskvaliteter som gjør et område attraktivt for besøk og for bedrifter i basisnæringene. Besøksnæringene sysselsatte 376 524 personer i 2012. Besøksnæringene i Norge vokste raskt fra 2000 til 2007, men har stagnert etter det.

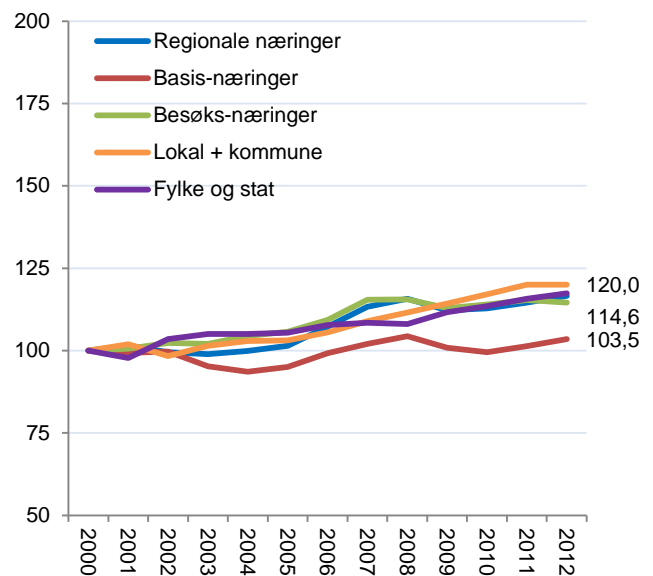
Den tredje og største gruppen kaller vi *regionale næringer*. Denne kategorien inneholder bransjer som bygg og anlegg, engros- og agenturhandel, transport og forretningsmessige tjenester. Dette er store bransjer, som ofte er knyttet til regionen, men som er ganske ujevnt fordelt mellom enkeltkommuner.

Til *lokale næringer* regnes privat virksomhet innenfor primærhelsetjenester, skoler, avfallshåndtering og barnehager. Dette er tjenester som er knyttet til lokalbefolkningen, og som i mange tilfeller er substitutter til de kommunale tjenestene. De lokale næringene kan vi derfor se i sammenheng med kommunal sektor. Det er de lokale næringene som vokser raskest i Norge, og de er samtidig ganske upåvirket av konjunktorene.

Stat og fylkessektoren utgjør da den siste delen av arbeidslivet, og hadde 320 750 sysselsatte i 2012.

Figur 6: Antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Norge i 2012.

Figur 7: Utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike næringene i Norge fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000=100.

1.4.1 Næringstyper i Hurum

Basisnæringene er størst i Hurum. Det var 790 arbeidsplasser i basisnæringene i 2012. Dette utgjør 28 prosent av alle arbeidsplassene i kommunen. Andelen er mye høyere enn den nasjonale andelen. Vi så tidligere at det var mange sysselsatte i industrien, og det kommer nok til syne her.

De regionale næringene sto for 22 prosent av arbeidsplassene i Hurum i 2012. Dette tilsvarer 631 arbeidsplasser. Andelen er lavere enn den nasjonale andelen. Besøksnæringene sto for 15 prosent av alle arbeidsplassene i Hurum i 2012. Dette tilsvarer 425 arbeidsplasser. Andelen er omtrent like stor som den nasjonale andelen.

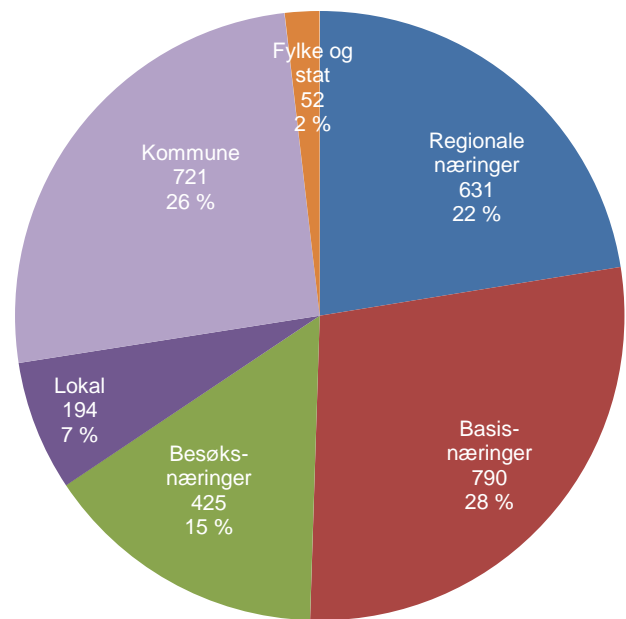
De lokale næringene er ganske store i Hurum. De sto for 7 prosent av alle arbeidsplassene i 2012. Dette tilsvarer 194 arbeidsplasser.

Kommunal sektor er stor, mens statlig og fylkeskommunal sektor er liten. Det var 721 arbeidsplasser i kommunal sektor. Dette tilsvarer 26 prosent av alle arbeidsplassene, en andel som er mye høyere enn den nasjonale andelen. Det var 52 arbeidsplasser i statlig og fylkeskommunal sektor. Andelen på 2 prosent er mye lavere enn den nasjonale andelen.

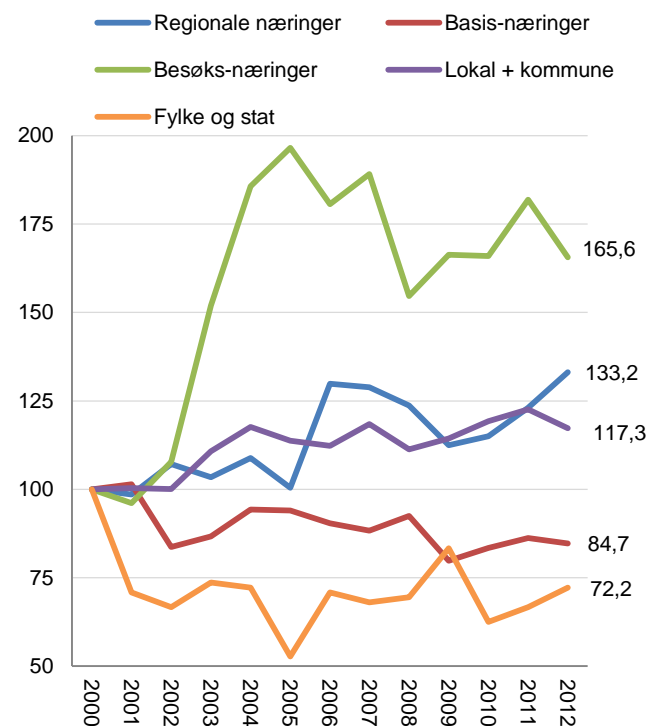
I figur 9 ser vi den indekserte utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike sektorene i Hurum mellom 2000 og 2012. Antall arbeidsplasser i 2000 er indeksert til å være lik 100. Vi har slått sammen lokal og kommunal sektor her, siden arbeidsplassene i disse næringene ofte er substitutter for hverandre. Skalaen er lik som i figuren på forrige side slik at det skal være enklere å sammenlikne den lokale og den nasjonale utviklingen.

Besøksnæringene har hatt den største veksten. Antall arbeidsplasser har økt med 65,6 prosent. De regionale næringene har vokst med 33,2 prosent. Antall arbeidsplasser i basisnæringene har blitt redusert med 15,3 prosent.

Antall arbeidsplasser i lokal og kommunal sektor har vokst med 17,3 prosent, mens antallet arbeidsplasser i statlig og fylkeskommunal sektor har blitt redusert med 27,8 prosent.

Figur 8: Antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Hurum i 2012.

Figur 9: Utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Hurum fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000 = 100.

1.4.2 Basisnæringer i Norge

Basisnæringene kan deles opp i tre ganske forskjellige næringer: Industri, teknologiske tjenester og naturbaserte næringer.

Vareproduserende industri er den klart største næringen, som sysselsatte 264 217 personer på landsbasis i 2012. Industrisyssetningen var på nesten 300 000 i 2000. Antallet arbeidsplasser i industrien har vært nedadgående i flere tiår. Denne nedgangen skyldes i stor grad at industrien har hatt muligheter til rasjonalisering, og dermed har verdiskapingen per sysselsatt kunnet øke ganske mye. Noe av dette skyldes også såkalt strukturrasjonalisering, ved at mange bedrifter i industribransjer med lav verdiskaping per sysselsatt har blitt lagt ned.

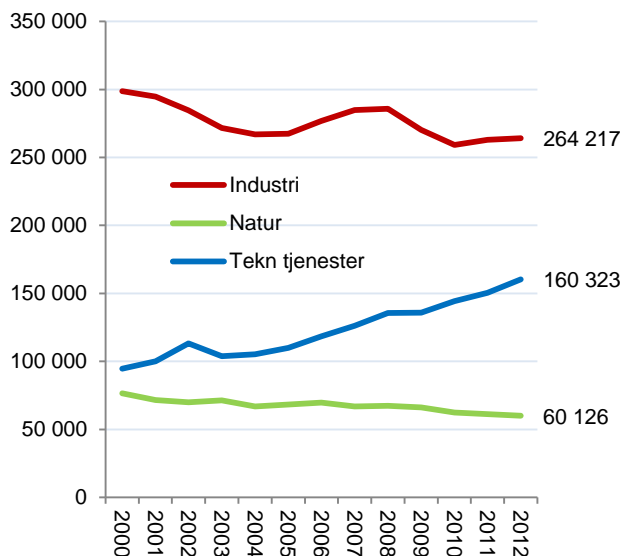
Naturbaserte næringer er primærnæringer som landbruk, fiske og gruvedrift. Antallet arbeidsplasser i primærnæringene har falt jevnt de siste årene, og utgjør 60 126 arbeidsplasser på slutten av 2012.

De teknologiske tjenestene har etter hvert vokst seg store. Det er tjenester som IT, telekom, engineering, teknisk konsulentarbeid og forskning. Dette er bransjer som konkurrerer nasjonalt og internasjonalt. I 2000 var det under 100 000 arbeidsplasser i de teknologiske næringene i Norge, i 2012 hadde antallet økt til 160 323 arbeidsplasser.

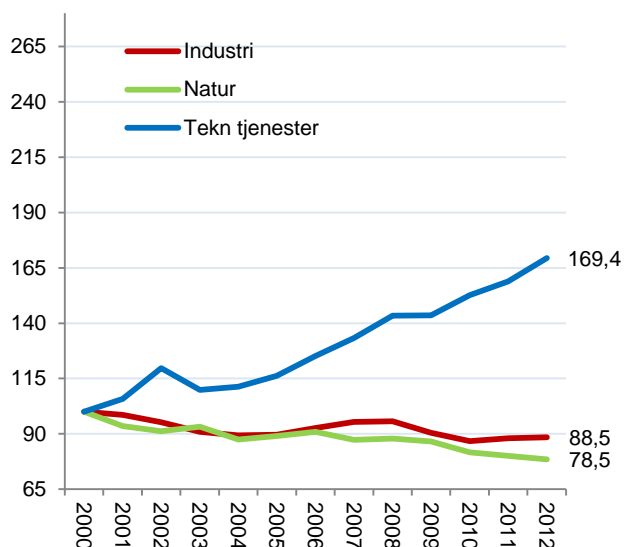
Vi kan se den indekserte utviklingen i de tre basisnæringene i figur 11. De teknologiske næringene har vokst med nesten 70 prosent siden 2000, og veksten ser ikke ut til å avta.

Industrien har hatt en nedgang på 11,5 prosent siden 2000. Nedgangen har ikke vært jevn, men fulgt konjunktorene.

De naturbaserte næringene har hatt en nedgang på 21,5 prosent av arbeidsplassene siden 2000. Nedgangen er jevn og sterk, og viser ingen tegn til å avta.

Figur 10: Antall arbeidsplasser i tre underkategorier av basisnæringer i Norge fra 2000 til 2012.

Figur 11: Indeksert utvikling i underkategoriene av basisnæringer i Norge fra 2000 til 2012. 2000-nivået = 100.

1.4.3 Basisnæringer i Hurum

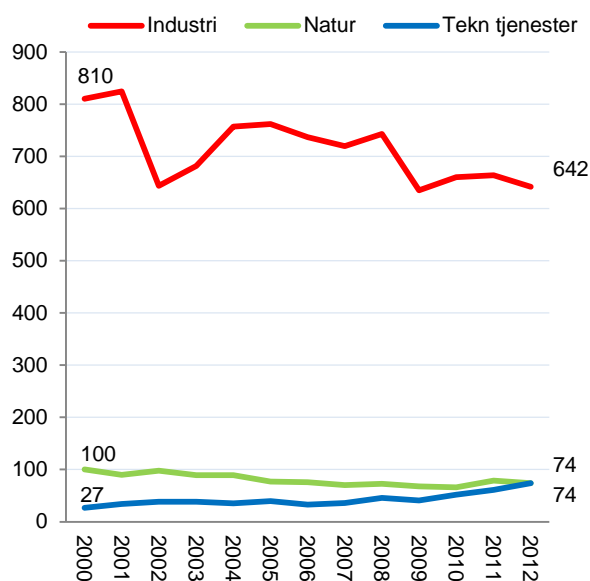
Figur 12 viser utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike undergruppene av basisnæringene mellom 2000 og 2012, mens figur 13 viser den indekserte utviklingen, der 2000-nivået er indeksert til å være lik 100.

Industrien er klart størst i Hurum, og står for mange flere arbeidsplasser enn de øvrige basisnæringene – de naturbaserte næringene og de teknologiske tjenestene – til sammen.

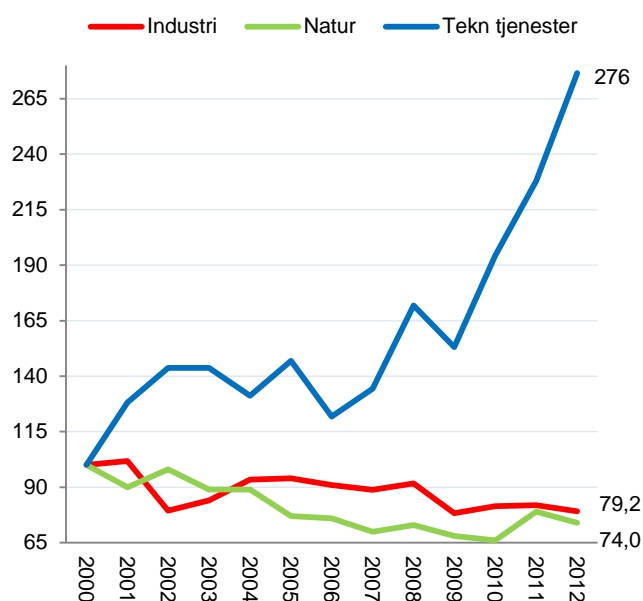
Det var 642 arbeidsplasser i industrien i Hurum i 2012. Det har vært en nedgang fra 810 ved begynnelsen av tusenårsskiftet. Den prosentvise nedgangen har vært på 20,8 prosent. Dette er en sterkere nedgang enn industrien har hatt nasjonalt i samme periode. Når tallene for 2013 blir klare, vil vi se at antall arbeidsplasser i industrien blir halvert.

Det var 74 arbeidsplasser i de naturbaserte næringene i Hurum i 2012. Det er en nedgang fra 100 i 2000. Den prosentvise nedgangen har vært på 26 prosent.

Det var 74 arbeidsplasser også i de teknologiske tjenestene i Hurum i 2012. Dette er en oppgang fra 27 arbeidsplasser i 2000. Når antallet arbeidsplasser i utgangspunktet er veldig lavt, blir den prosentvise veksten veldig stor. Den prosentvise veksten har vært på 176 prosent. Det er spesielt etter 2009 at det har skjedd en kraftig positiv utvikling i antall arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene i Hurum.

Figur 12: Antall arbeidsplasser i tre underkategorier av basisnæringer i Hurum fra 2000 til 2012.

Figur 13: Indeksert utvikling i underkategoriene av basisnæringer i Hurum fra 2000 til 2012, der 2000-nivået er indeksert til å være lik 100.

1.4.4 Besøksnæringer i Norge

Besøksnæringene kan vi dele opp i fire ulike næringer. Den første og desidert største er handel, og da har vi tatt med butikkhandel, og ikke f.eks. internetthandel som ikke er avhengig av personlig tilstedeværelse. Det var 246 808 arbeidsplasser i butikkhandelen i 2012. Antallet har gått ned siden 2008, da det var over 254 000 arbeidsplasser i handelen. Antall arbeidsplasser i handelen har gått spesielt mye tilbake i de største byene, mens distriktene har hatt en vekst. Overgang fra butikk- til internetthandel kan ha vært en faktor i denne utviklingen, samtidig som det har blitt flere kjøpesentra med kjedebutikker i distriktene. Det har kanskje blitt mindre behov for å «dra til byen» for å handle?

Aktivitetsnæringene består av forskjellige bransjer innen underholdning, kultur, fritidsaktiviteter og sport, og inkluderer også bransjer som frisører og drosjer. Aktivitetsnæringene har samlet 57 877 arbeidsplasser i 2012.

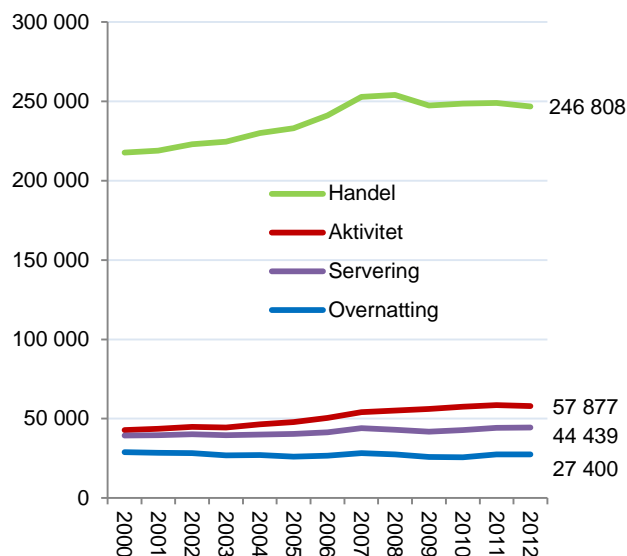
Serveringsnæringen, dvs. kaféer, restauranter og barer hadde 44 439 arbeidsplasser i 2012, mens overnattingsnæringene, hoteller, hytteutleie og campingplasser hadde 27 400.

I figur 15 ser vi utviklingen i de ulike næringene på landsbasis siden 2000.

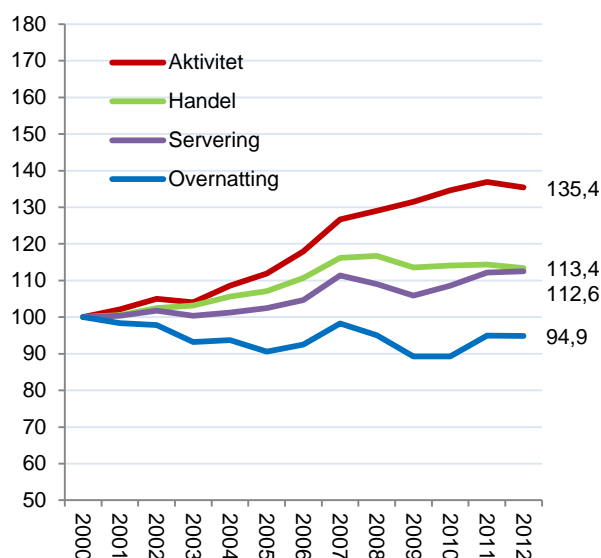
Aktivitetsnæringene har hatt en kraftig vekst, med 35,4 prosent økning i antall arbeidsplasser siden 2000. Det siste året var det imidlertid en noe overraskende nedgang.

Overnattingsnæringene har 5,1 prosent færre arbeidsplasser i 2012 enn i 2000. Antall overnattinger har økt, så det har nok skjedd en rasjonalisering i overnattingsnæringene på samme måte som i industrien.

Servering og handel har økt omtrent i samme takt som resten av økonomien.

Figur 14: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Norge fra 2000 til 2012.

Figur 15: Indeksert utvikling i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Norge fra 2000 til 2012, der 2000-nivået = 100.

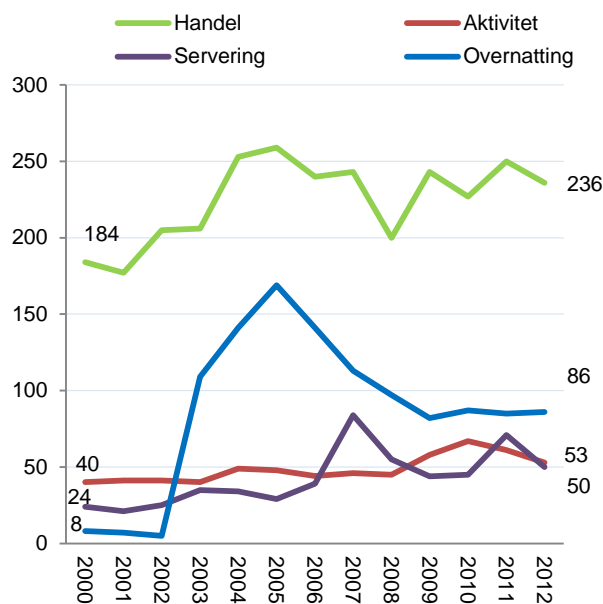
1.4.5 Besøksnæringer i Hurum

Som på landsbasis er handelsnæringene størst i Hurum. Det var 236 arbeidsplasser i disse næringene i 2012. Det er en oppgang fra 184 i 2000. Av figuren under ser vi at det tilsvarer en vekst på 28,3 prosent.

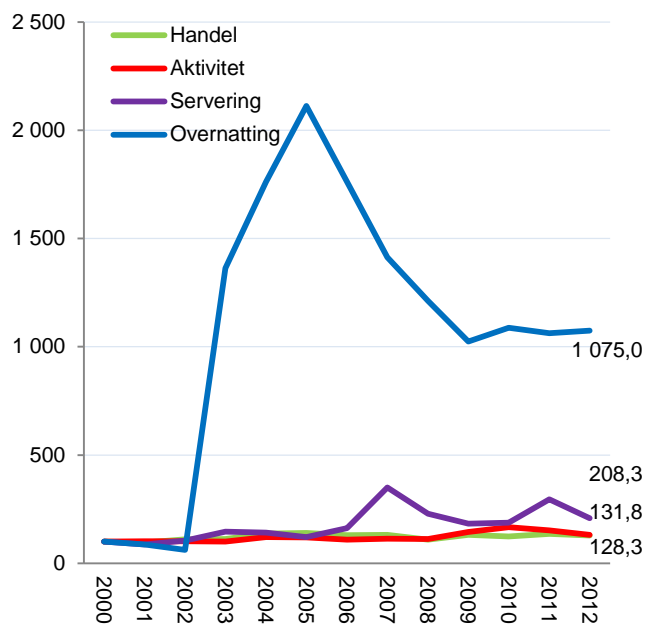
Det var 86 arbeidsplasser i overnattingsbransjen i 2012. Dette er en oppgang fra 8 i 2000. Det var en sterk vekst mellom 2002 og 2005. Så var det nedgang fram til 2009, og deretter har antallet vært stabilt. Teoretisk sett er en oppgang fra 8 til 86 arbeidsplasser en vekst på 975 prosent. Men det blir litt søkt å operere med prosentvis vekst når antallet i utgangspunktet er så lite.

Antallet arbeidsplasser i aktivitetsnæringene har økt fra 40 til 53. Antallet arbeidsplasser i serveringsbransjen har økt fra 24 til 50.

Det er bare aktivitetsnæringene som har hatt en høyere prosentvis vekst nasjonalt enn lokalt mellom 2000 og 2012.

Figur 16: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Hurum fra 2000 til 2012.

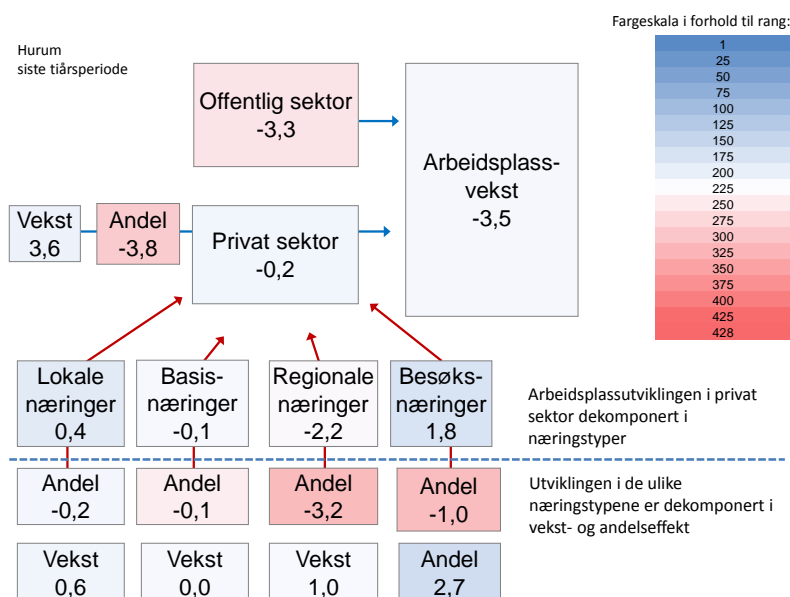

Figur 17: Indeksert utvikling i antall arbeidsplasser i Hurum i besøksnæringene fra 2000 til 2012. 2000-nivået er indeksert til å være lik 100.

1.4.6 Oppsummering arbeidsplassutvikling

Nå har vi gått gjennom arbeidsplassutviklingen i kommunen, og sett hvordan utviklingen har vært i ulike sektorer, og ulike nærings typer i kommunen. I figuren under har vi satt utviklingen inn i en modell, der vi kan se den relative betydningen av utviklingen i de ulike sektorer og nærings typer, samtidig som fargene angir hvordan kommunen kommer ut i forhold til andre kommuner i landet.

Figur 18: Oppsummering av arbeidsplassutvikling i Hurum i den siste tiårsperioden. Alle verdiene er i prosent av sysselsettingen på stedet og fratrukket tilsvarende verdi på landsbasis. Arbeidsplassveksten dekomponeres i offentlig og privat sektor. Privat sektor dekomponeres i nærings typer: lokale næringer, basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer. Utviklingen i nærings typene dekomponeres i en veksteffekt og en andelseffekt. Veksteffekten viser hvordan nærings typen ville ha bidratt til samlet vekst dersom nærings typens andel hadde vært den samme som på landsbasis. Andelseffekten viser hvordan nærings typen ville bidratt dersom veksten hadde vært den samme som på landsbasis.

I figur 3 i begynnelsen av kapittelet viste vi hvordan vi dekomponerte den relative arbeidsplassveksten først i sektorer og så i en vekst- og andelseffekt. Vi har nå sett på hvordan arbeidsplassene i privat sektor er fordelt på de ulike nærings typene, og vi gjør en tilsvarende dekomposisjon av utviklingen i nærings typene. Da ser vi hvordan arbeidsplassutviklingen i de ulike nærings typene tilsammen har bidratt til den relative arbeidsplassveksten i privat sektor.

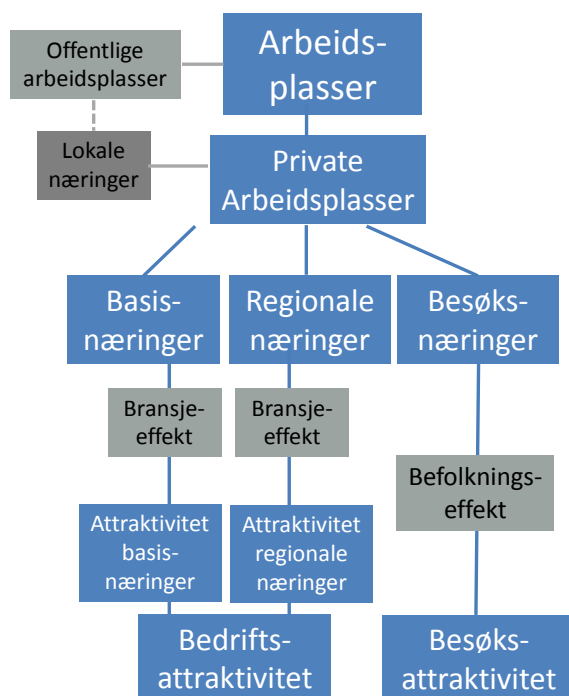
Vi husker at arbeidsplassveksten som andel av samlet sysselsetting i Hurum har vært 3,5 prosentpoeng lavere enn tilsvarende andel nasjonalt. Mesteparten av bidraget til denne relative nedgangen kommer fra offentlig sektor, mens kun -0,2 prosentpoeng kommer fra privat sektor.

Arbeidsplassveksten i de regionale næringene har bidratt mest negativt til utviklingen i privat sektor (-2,2). Dette skyldes hovedsakelig at de regionale næringene utgjør en liten andel av sysselsettingen i Hurum (-3,2). Veksteffekten er derimot positiv (1,0). Besøksnæringene har bidratt positivt til den relative arbeidsplassutviklingen i privat sektor (1,8). Andelseffekten er negativ, men en høy veksteffekt har kompensert for dette. De lokale næringene har gjort det relativt bra. Det har vært en sterk veksteffekt som har kompensert for en negativ andelseffekt. Basisnæringene regnes som en av de viktigste næringene i regional utvikling. Veksten i basisnæringene har bidratt svakt negativt til utviklingen i privat sektor. Det har vært en nøytral veksteffekt, og en svak negativ andelseffekt. Det er interessant å merke seg at veksteffekten er nøytral eller positiv for samtlige næringer i Hurum i den siste tiårsperioden. Mange av de som er sysselsatte i Hurum jobber utenfor kommunen, så det må en ekstra sterk arbeidsplassvekst til i Hurum, for at det skal bidra til samlet sysselsettingsvekst.

2. Attraktivitet for bedrifter og besøk

Vi har så langt beskrevet næringsutviklingen gjennom å se på utviklingen i de ulike næringstypene. Vi ønsker nå å se om vi kan forklare en del av avvikene mellom veksten i de ulike næringstypene i Hurum og veksten ellers i landet. Ulike bransjestrukturer forklarer mye av forskjellene mellom regioner når det gjelder vekst i basisnæringer og regionale næringer. Besøksnæringene blir i stor grad påvirket av egen befolkningsutvikling. Når vi kan korrigere for slike forskjeller, får vi fram mål for bedrifts- og besøksattraktivitet.

I figuren under ser vi hvordan vi tenker oss en modell hvor vi identifiserer de viktigste drivkreftene for næringsutvikling, målt gjennom arbeidsplassveksten i næringslivet.

Figur 19: Modell for bedrifts- og besøksattraktivitet.

Vi har vist utviklingen i antall arbeidsplasser i næringslivet i Hurum, hvor vi har delt opp næringslivet i fire næringstyper. Lokale næringer er bedrifter innenfor primærhelsetjenester, barnehager, grunnskole og liknende. Dette er bedrifter som har befolkningen på stedet som kunder, og som i stor grad substituerer kommunen som tjenesteleverandør. Utviklingen i denne sektoren er derfor i stor grad et utslag av hvordan fordelingen mellom kommune og næringslivet er når det gjelder tjenesteleveranser. F.eks. har noen skoler blitt privatisert etter nedleggelsesvedtak i kommunen, og fortsetter virksomheten i privat regi. Dette er ikke en næringslivsvekst som er spesielt interessant, ettersom antall arbeidsplasser i stor grad er de samme før og etter privatisering. Derfor har vi sett på utviklingen i lokale næringer i sammenheng med kommunal sektor.

De tre næringstypene som gjenstår er dermed basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer. Utviklingen i besøksnæringene må ses i sammenheng med befolkningsutviklingen på stedet. Et steds innbyggere er i stor grad kunder også i besøksnæringene. Høy besøksattraktivitet vil gi seg utslag i at antall arbeidsplasser i besøksnæringene øker raskere enn befolkningsveksten skulle tilsi. Noen steder med høy befolkningsvekst vil

kunne se en vekst i besøksnæringene, men uten at stedet egentlig trekker til seg flere besøkende. Besøksattraktivitet blir derfor målt som økning i antall arbeidsplasser i besøksnæringene utover det som befolkningsutviklingen tilsier.

Basisnæringene er de som produserer varer og tjenester for et nasjonalt eller internasjonalt marked, og som skaper ny kjøpekraft til stedet. De fleste av bransjene som inngår her omtales som konkurranseutsatte bransjer. Utviklingen i slike bransjer må ses på i lys av bransjestrukturen. Noen steder har en høy andel av basisnæringene i bransjer som er i kraftig vekst på landsbasis, som f.eks. olje- og gassrelatert virksomhet. Da er det «normalt» med vekst i basisnæringene. Andre steder har tyngdepunktet i basisnæringene i bransjer som landbruk og prosessindustri, bransjer som har hatt kraftig nedgang i Norge de siste årene. Da er det en prestasjon å unngå nedgang i antall arbeidsplasser i basisnæringene. Høy bedriftsattraktivitet vil vi anta at gir seg utslag av at veksten i disse næringene er høyere enn bransjestrukturen tilsier.

Det vi kaller regionale næringer, som omfatter bransjer som transport, engroshandel, bygg og anlegg og forretningsmessig tjenesteyting, vil i mange tilfeller utvikle seg i tråd med regionens befolknings- og næringsvekst. Veksten blir da et resultat av vekst i andre næringer og som følge av økt etterspørsel fra en økende befolkning. Men de regionale næringene er svært ujevnt fordelt mellom kommunene. De regionale næringenes utvikling i en enkeltkommune kan derfor være svært interessant, og kan kanskje påvirkes sterkt gjennom å gjøre kommunene mer attraktive for slike næringer. For et større område, som et helt fylke, er kanskje utviklingen i disse næringene mindre interessant, fordi utviklingen ses på som et resultat av vekst andre steder. Vi vil derfor også se på hvordan utviklingen i de regionale næringene har vært, justert for virkninger av bransjestrukturen.

Hensikten med å beregne effekter av bransjestrukturen på basisnæringene og de regionale næringene, samt befolkningsendringseffekten på besøksnæringene, er at vi ønsker å se på næringsutviklingen når vi har korrigert for strukturelle effekter som ikke kan påvirkes regionalt eller lokalt. Hvor god eller dårlig er utviklingen i de ulike delene av næringslivet, når vi har korrigert for disse strukturelle forholdene? Bransjestrukturen i begynnelsen av en periode er gitt, den er et forhold som ikke kan endres på kort sikt. Det er derfor den relative utviklingen i de bransjene en region faktisk har i forhold til utviklingen i resten av landet, som er målet for om næringslivet har lyktes eller ikke. Dette blir derfor et mål for stedets bedriftsattraktivitet.

I resten av kapitlet skal vi vise hvordan vi har beregnet næringsattraktiviteten, gjennom å se på utviklingen i basisnæringene, de regionale næringene og besøksnæringene i relasjon til de strukturelle forholdene.

2.1 Bransjestrukturens betydning for basisnæringene

Vi så tidligere at bransjestrukturen har en sterk og klar påvirkning på veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet. Når vi skal analysere den regionale veksten i de ulike næringstypene, er det derfor naturlig å se på bransjestrukturens betydning. Vi så tidligere i dette kapitlet at det var stor forskjell på veksten innad i de ulike næringstypene. Innenfor basisnæringene var det eksempelvis en sterk vekst innenfor det vi kalte teknologiske tjenester, mens naturbaserte næringer hadde sterk nedgang.

I tabellen under er de tre næringstypene splittet opp ytterligere, og antall arbeidsplasser er indeksert slik at vi ser veksten fra 2000 til 2012.

Tabell 2: Arbeidsplassutvikling i basisnæringene i Norge fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Næring	Næringstype-sub	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Industri	Anna industri	100	93,4	88,9	84,0	83,8	83,3	85,5	87,0	83,2	80,6	78,5	78,4	75,8
	Næringsmidler	100	98,9	97,2	95,7	92,4	89,5	88,5	88,9	87,9	84,6	84,4	85,7	86,3
	Olje og gass utvinning	100	102,2	103,0	103,5	103,6	107,1	117,5	120,8	128,7	131,0	137,8	147,3	157,5
	Prosessindustri	100	96,1	95,4	92,9	89,2	86,8	84,5	82,7	82,6	75,8	74,7	73,6	68,0
	Verkstedindustri	100	102,4	97,2	90,3	89,3	92,1	99,1	105,6	108,1	100,4	91,1	93,0	96,3
Natur	Fiske/havbruk	100	95,8	94,9	91,8	88,4	86,2	86,1	83,2	84,4	84,1	81,8	83,8	80,1
	Gruve	100	99,1	96,4	95,9	100,5	102,0	102,8	107,6	109,3	100,2	103,4	109,0	112,8
	Landbruk	100	92,3	89,5	93,5	86,1	89,0	91,7	87,2	87,4	85,3	79,0	75,6	74,4
Tekn. tjenester	Olje og gass	100	108,0	106,0	101,5	102,8	107,0	121,7	139,3	151,3	158,2	216,9	230,8	264,4
	Teknisk/vitenskap	100	101,4	147,1	129,9	132,2	136,6	149,1	154,4	168,5	148,9	149,1	156,6	165,0
	Telekom og IKT	100	109,0	99,7	94,7	95,6	101,2	105,7	113,8	120,0	120,7	124,0	126,5	132,1

Tjenester til olje- og gassektoren har økt med hele 164,4 prosent fra 2000 til 2012. Teknologiske og vitenskapelige tjenester og olje- og gassutvinning har også hatt sterk vekst. Telekommunikasjoner og IKT, samt gruvedrift er andre bransjer i basisnæringene som har hatt vekst.

De andre bransjene har hatt nedgang. Størst nedgang har det vært i prosessindustri, landbruk, anna industri (bl.a. møbel) og fiske/havbruk.

Regionene har svært ulik fordeling av sine basisnæringer, og det forklarer ganske mye av forskjellene i vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringene. Det er klart at en region som har hatt mye av sine basisnæringer i landbruk, fiske eller prosessindustri har hatt vanskeligheter med å oppnå vekst i denne perioden. Regioner med store andeler av basisnæringene innenfor olje- og gass eller teknologiske tjenester vil på sin side nesten ikke kunne ha unngått vekst.

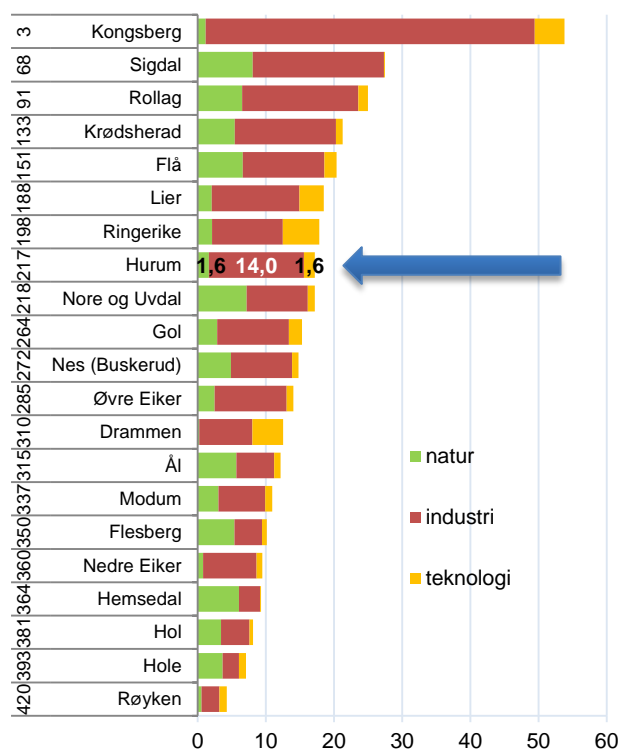
2.1.1 Basisnæringer i kommunene

Figur 20 viser nivået på antall arbeidsplasser i basisnæringene som prosentvis andel av samlet sysselsetting i kommunene i Buskerud. Hurum rangerer som 217 i landet. Dette er omtrent middels av alle kommunene. Antall arbeidsplasser i industrien tilsvarte 14 prosent av sysselsettingen i 2012. Industrien står for størstedelen av arbeidsplassene i basisnæringene i Hurum. De teknologiske tjenestene og de naturbaserte næringene står kun for 1,6 prosent hver. I Buskerud er det Kongsberg som har størst andel arbeidsplasser i basisnæringene. Kongsberg rangerer som nummer tre nasjonalt.

I tabell 3 er kommunene i Buskerud rangert etter bransjejustert vekst i basisnæringene. Kolonnen «normalisert vekst» viser differansen mellom veksten i antall arbeidsplasser i basisnæringene (som andel av sysselsettingen) nasjonalt og lokalt. Denne dekomponeres i *bransjeeffekt* og *bransjejustert vekst*. Sistnevnte måler vekst utover det man kan forvente av bransjestrukturen. På engelsk kalles den bransjejusterte veksten ofte for «local share effect»ⁱⁱⁱ fordi den viser til faktorer som kan forklares lokalt.

Arbeidsplassveksten i basisnæringene har vært 3,7 prosentpoeng lavere i Hurum enn på landsbasis i perioden 2002 til 2012. Bransjestrukturen i basisnæringene i Hurum er i stor grad satt sammen av bransjer med generell arbeidsplassnedgang på landsbasis. Industrien, som er stor i Hurum, har hatt en nedgang nasjonalt i perioden vi studerer. I teorien skulle arbeidsplassnedgangen i basisnæringene vært 5,9 prosentpoeng lavere enn veksten nasjonalt, dersom veksten i basisnæringene i Hurum hadde vært lik som veksten på landsbasis. Dette vises ved at bransjeeffekten er negativ (-5,9). Derfor kan noe av den relative arbeidsplassnedgangen i basisnæringene forklares av en ugunstig bransjestruktur.

Men den *bransjejusterte* veksten er positiv. Den bransjejusterte veksten i basisnæringene rangerer som nummer 142 av de 428 kommunene. Arbeidsplassveksten i basisnæringene i Hurum har vært høyere enn forventet. Hurum rangerer også over middels i Buskerud med hensyn til bransjejustert vekst i basisnæringene.

Figur 20: Nivå på og rangering av basisnæringene i kommunene i Buskerud i 2012.

Tabell 3: Kommunene i Buskerud. Relativ vekst i basisnæringene i perioden 2002 til 2012, dekomponert i bransjeeffekt og bransjejustert vekst. Alt er målt som prosentvis andel av samlet sysselsetting i kommunene.

Rang	Bransje-justert	Kommune	Normalisert vekst	Bransjeeffekt	Bransje-justert
3		Kongsberg	19,8	-1,2	21,0
7		Sigdal	4,9	-7,6	12,5
36		Flå	5,5	-2,7	8,2
109		Øvre Eiker	0,7	-2,4	3,1
111		Nore og Uvdal	-1,8	-4,9	3,1
114		Nedre Eiker	1,1	-1,9	3,0
135		Krødsherad	-4,2	-6,5	2,3
142		Hurum	-3,7	-5,9	2,2
150		Ål	-1,1	-3,0	1,9
152		Hole	1,3	-0,7	1,9
173		Flesberg	-1,7	-3,0	1,4
181		Lier	-2,5	-3,6	1,1
285		Røyken	-1,7	-0,3	-1,4
305		Drammen	-2,6	-0,4	-2,2
322		Hemsedal	-6,5	-3,9	-2,6
326		Hol	-4,8	-2,2	-2,7
354		Modum	-6,0	-2,3	-3,7
355		Ringerike	-6,5	-2,7	-3,8
364		Gol	-7,4	-3,1	-4,3
374		Nes (Buskerud)	-7,7	-3,1	-4,6
419		Rollag	-13,8	-2,1	-11,7

2.1.2 Bransjejustert vekst i basisnæringene

I tabellen under ser vi hvordan kommunene i Buskerud kommer ut når det gjelder bransjejustert vekst i basisnæringene år for år. Det er det målet vi bruker for attraktivitet for basisnæringene.

Tabell 4: Bransjejustert vekst i basisnæringene, målt som prosent av samlet sysselsetting. Siste kolonne viser progressivt gjennomsnitt. Første kolonne viser rangering blant landets 428 kommuner mht. progressivt gjennomsnitt.

Rang	Kommune	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt
2	Kongsberg	-0,2	2,4	0,1	-1,1	0,0	2,2	1,0	3,6	2,3	4,1	3,8	1,1	2,3
28	Flå	-0,4	0,2	-0,8	2,0	1,2	1,4	1,6	0,6	1,4	1,6	-0,4	0,2	0,8
40	Sigdal	2,3	1,7	0,7	2,3	0,9	0,2	1,2	0,7	0,3	-0,4	1,8	0,4	0,7
59	Krødsherad	-2,1	-1,4	0,1	1,5	-2,2	3,4	1,7	0,6	-4,3	4,8	-0,2	0,2	0,6
92	Hurum	1,1	-3,7	1,2	2,2	0,2	-0,6	-0,3	0,9	-1,3	1,1	0,7	0,5	0,3
93	Øvre Eiker	-0,2	0,5	0,4	0,7	0,1	-0,9	0,0	-0,1	-0,1	1,0	0,2	1,1	0,3
112	Nedre Eiker	0,3	0,1	1,5	-0,6	-0,1	0,2	0,4	-0,5	0,2	0,3	0,6	0,4	0,2
123	Lier	-2,8	2,0	-1,8	1,7	0,7	0,7	0,3	-0,3	0,4	-0,2	0,9	-0,4	0,2
157	Hole	0,1	0,6	0,4	0,2	0,2	0,2	0,9	-3,2	1,3	0,7	0,7	-0,1	0,1
158	Flesberg	-0,3	0,6	-0,3	0,4	-0,5	0,9	-0,7	0,8	0,7	0,1	-0,9	0,5	0,1
209	Nore og Uvdal	-0,6	1,1	1,1	-0,3	2,4	-0,3	1,1	0,0	0,0	-0,6	0,5	-1,2	0,0
225	Ål	1,0	0,5	-0,4	0,7	0,5	0,7	-0,5	-0,8	0,1	0,4	0,6	-0,9	0,0
275	Røyken	1,1	-1,5	1,0	0,0	-1,0	-0,9	0,5	-0,5	0,4	-0,3	0,0	-0,1	-0,1
298	Drammen	-0,6	-0,1	0,7	0,3	-1,1	-1,0	-0,2	0,2	-0,2	0,4	0,2	-0,6	-0,2
318	Hol	-0,4	0,3	-1,1	0,2	-0,6	-0,1	-0,3	0,1	0,5	-0,5	-0,8	0,0	-0,2
350	Modum	-0,8	-0,1	-0,6	0,1	0,8	-1,3	-0,2	-0,6	0,3	-0,3	-0,9	-0,1	-0,3
364	Hemsedal	-2,5	-0,1	1,8	1,0	0,0	0,7	0,1	0,1	-0,4	-0,8	-0,1	-1,9	-0,4
365	Rollag	-7,7	-3,3	1,5	-0,4	-1,4	1,8	2,3	1,2	-6,9	3,4	0,7	-2,8	-0,4
375	Ringerike	-0,7	-1,4	-0,4	0,1	1,1	0,8	-0,2	0,1	-0,6	-0,3	-0,3	-2,0	-0,4
390	Nes (Buskerud)	-1,6	1,2	0,4	-0,6	1,9	-1,0	-1,4	-0,8	-2,8	1,3	-0,3	-0,7	-0,5
398	Gol	1,4	-1,0	-0,3	2,5	-0,4	-1,6	-0,9	-1,7	0,4	-0,8	-0,5	-1,1	-0,7

Når vi ser på den bransjejusterte veksten i basisnæringene i Hurum over tid, ser vi at det i snitt har vært en årlig positiv bransjejustert vekst. Vi har tidligere nevnt at kanskje spesielt basisnæringene er viktige for regional utvikling, siden de ofte gir positive ringvirkninger til andre næringer. Det at det har blitt skapt flere arbeidsplasser i basisnæringene enn man skulle forvente av bransjestrukturen, kan anses som veldig bra. Men uten en gunstig bransjestruktur, kan det på sikt være vanskelig å opprettholde arbeidsplassvekst i basisnæringene.

Hurum rangerer som 92 av 428 kommuner i progressivt snitt av bransjejustert vekst i basisnæringene.

Ikke overraskende rangerer Kongsberg øverst i fylket. Kongsberg rangerer nummer to nasjonalt.

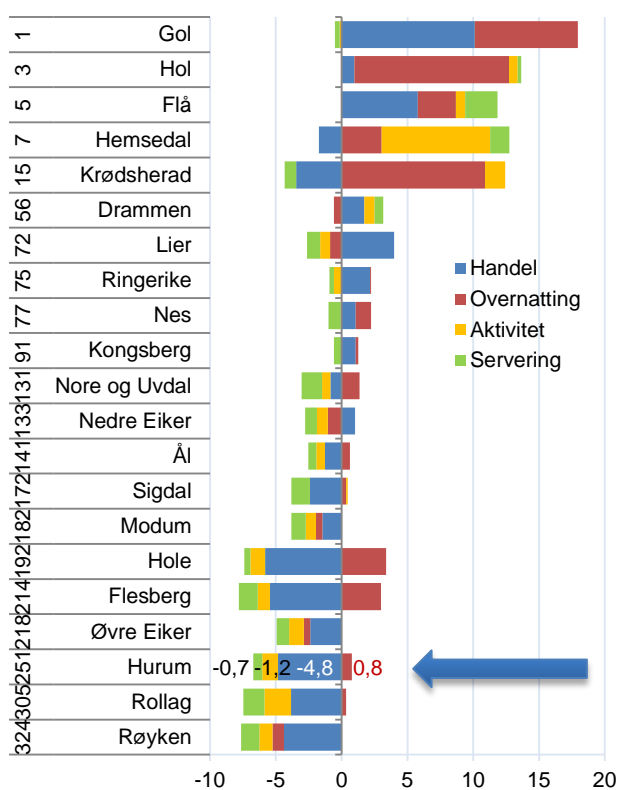
Hurum hadde en høy bransjejustert vekst i basisnæringene i 2003 og 2004. Den har vært positiv siden 2010.

2.2 Besøksattraktivitet

Figur 21 viser besøksoverskuddet i de ulike underkategoriene av besøksnæringene i alle kommunene i Buskerud i 2012.

Veksten i besøksnæringene i Hurum har ikke vært høyere enn befolkningsveksten skulle tilsi. Bare i overnattingsbransjen har veksten vært litt høyere enn forventet. I handelsbransjen har arbeidsplassveksten vært mye lavere enn befolkningsveksten skulle tilsi.

Turistkommuner som Gol, Hol, Flå og Hemsedal hadde et positivt besøksoverskudd i 2012.

Figur 21: Overskudd av de ulike besøksnæringene som prosent av samlet sysselsetting i 2012. Rangering blant landets kommuner ved siden av kommunenavnet.

Tabell 5 viser vekstimpulser^{iv} fra besøksnæringene i kommunene i Buskerud de siste ti årene. Disse vekstimpulsene er dekomponert i befolkningseffekt og endring i besøksoverskudd. Tankegangen er den samme som for basisnæringene to sider tilbake. Vi har tatt utgangspunkt i en shift-share-analyse, der vi justerer arbeidsplassveksten i besøksnæringene for befolkningsveksten.

Veksten i besøksnæringene har vært på 3,6 prosent i perioden mellom 2002 og 2012. Omtrent en tredel av denne veksten kan tilskrives en høy befolkningsvekst, altså en positiv befolkningseffekt (1,3). Veksten i besøksoverskuddet (forhold som ikke kan forklares av befolkningsvekst) har stått for mesteparten av den relative arbeidsplassveksten i besøksnæringene.

I figuren over så vi at besøksoverskuddet var negativt i Hurum i 2012, men i perioden 2002-2012 har det blitt forbedret.

Flå rangerer som nummer én i Norge med hensyn til positiv endring i besøksoverskuddet. Hurum rangerer som nummer fire i Buskerud, og som nummer 73 nasjonalt. Hol rangerer nesten nederst i landet.

Tabell 5: Vekstimpuls fra besøksnæringene, dekomponert i befolkningseffekt og besøksoverskudd for den siste tiårsperioden. Rang for vekst i besøksoverskudd blant de 428 kommunene til venstre.

Rang	Kommune	Vekstimpuls totalt	vekstimpuls befolkning	Vekstimpuls overskudd
1	Flå	14,2	-0,4	14,7
5	Krødsherad	6,1	-0,4	6,5
65	Sigdal	2,6	0,1	2,4
73	Hurum	3,6	1,3	2,2
77	Nedre Eiker	3,9	1,7	2,2
94	Lier	3,8	2,1	1,7
199	Nore og Uvdal	-1,1	-1,4	0,4
250	Flesberg	0,6	0,8	-0,2
258	Drammen	2,4	2,7	-0,3
272	Ringerike	0,7	1,1	-0,4
274	Rollag	-1,2	-0,7	-0,5
278	Modum	0,4	0,9	-0,5
284	Øvre Eiker	1,8	2,5	-0,7
312	Kongsberg	0,8	1,9	-1,1
354	Hemsedal	1,1	2,7	-1,5
376	Ål	-1,8	0,1	-1,9
381	Røyken	0,7	2,7	-2,0
401	Hole	1,3	3,9	-2,5
411	Gol	-1,8	1,5	-3,2
418	Nes (Buskerud)	-3,5	0,2	-3,7
427	Hol	-5,5	-0,7	-4,9

2.2.1 Vekstimpulser fra endring i besøksoverskudd

Vi så den totale endringen i besøksoverskuddet i tabellen på forrige side. I tabellen under ser vi hvordan besøksoverskuddet har endret seg fra år til år.

Tabell 6: Endringer i besøksoverskudd årlig, som andel av samlet sysselsetting. Siste kolonne viser progressivt gjennomsnitt. Første kolonne viser rangering blant landets 428 kommuner mht. progressivt gjennomsnitt.

Rang	Kommune	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt
1	Flå	-3,1	1,5	-1,0	-0,4	-0,2	5,3	-3,5	1,2	-1,0	8,4	2,4	2,0	2,0
3	Krødsherad	-3,2	-0,5	-0,5	0,1	-1,1	1,1	-1,2	1,0	3,4	1,6	-0,8	2,0	0,9
55	Lier	0,7	-0,3	0,1	0,3	0,6	0,5	1,6	1,0	-0,5	-0,1	0,3	-0,2	0,3
58	Nedre Eiker	0,6	0,4	0,6	0,4	0,7	0,7	0,6	0,5	-0,1	0,0	0,4	-0,2	0,3
91	Sigdal	0,7	0,8	0,7	1,2	-0,8	0,5	0,1	-0,4	1,0	-0,1	0,0	0,4	0,2
108	Øvre Eiker	0,3	0,4	0,0	0,1	0,2	0,5	0,0	0,5	0,2	-0,2	0,4	0,0	0,2
115	Drammen	0,1	0,3	0,2	0,1	0,4	0,2	1,0	0,7	-0,6	0,4	-0,1	-0,2	0,2
137	Flesberg	0,2	0,6	0,0	-0,7	-0,2	0,2	0,3	0,5	0,6	-0,8	1,2	-0,5	0,1
144	Hole	-0,1	0,2	-0,3	0,5	-0,4	0,8	1,3	-0,8	0,3	0,0	-0,1	0,1	0,1
171	Røyken	0,8	-0,1	0,0	0,1	-0,2	0,3	-0,3	0,6	-0,1	0,3	-0,1	0,0	0,1
213	Modum	-0,2	0,8	0,1	0,9	-1,0	-0,1	0,1	1,2	-1,0	-0,8	0,8	0,1	0,0
227	Ringerike	-0,6	0,8	-0,1	0,2	0,2	0,2	0,7	0,3	-0,5	0,3	-0,4	-0,2	0,0
234	Hurum	-0,2	0,7	2,7	2,0	0,6	-0,9	0,5	-1,9	0,7	0,0	0,9	-0,9	0,0
248	Hemsedal	1,4	2,6	-4,4	1,5	4,5	-1,2	5,4	-1,4	0,9	0,9	-4,3	-0,2	0,0
272	Rollag	0,0	1,5	-1,1	0,7	-2,3	0,7	-0,1	1,5	-0,3	0,7	-0,1	-0,9	-0,1
274	Kongsberg	0,8	0,7	0,4	0,1	-0,1	1,0	0,6	0,1	-0,7	0,2	-0,6	-0,2	-0,1
331	Ål	0,0	0,6	-1,2	-0,7	0,5	0,1	1,5	-0,8	-0,5	-0,3	-1,0	0,6	-0,1
375	Gol	0,7	-1,9	-1,5	0,9	-0,3	-0,2	1,7	0,2	-2,0	0,2	0,1	-0,9	-0,2
377	Nore og Uvdal	-0,1	1,8	-0,9	0,2	-0,9	1,3	2,1	-0,6	-0,5	-0,1	0,1	-1,7	-0,2
426	Nes (Buskerud)	0,5	0,5	-0,2	1,8	-0,6	0,7	-0,2	-1,2	-1,2	-0,8	0,4	-2,2	-0,7
428	Hol	-1,1	0,2	-1,4	-0,9	1,1	0,0	1,2	-0,1	-2,2	-1,3	-1,0	-0,9	-0,7

Det årlige progressive gjennomsnittet for endring i besøksoverskudd har vært null i Hurum i den siste tiårsperioden. Mellom 2002 og 2005 var det positive endringer i besøksoverskuddet, det var derimot negativt i 2006 og 2008. Det var positivt i 2011, men negativt i 2012.

Rangeringen til det progressive snittet er forholdsvis lav. Hurum rangerer som nummer 234 av de 428 kommunene i landet med hensyn til endring i besøksoverskuddet.

Det er kanskje ingen overraskelse at Flå er kommunen som rangerer høyest.

2.2.2 De regionale næringene

Antallet arbeidsplasser i de ulike regionale næringene som prosentvis andel av den samlede sysselsettingen er vist i figuren ved siden av. Rangeringen av alle landets kommuner er skrevet vertikalt til venstre for kommunenavnet.

I Hurum var litt over 10 prosent av arbeidsplassene (målt som andel av sysselsettingen) i de regionale næringene i 2012. Bygg- og anleggsbransjen er størst. Hurum rangerer nest nederst i fylket med hensyn til andelen arbeidsplasser i de regionale næringene, og som nummer 364 nasjonalt.

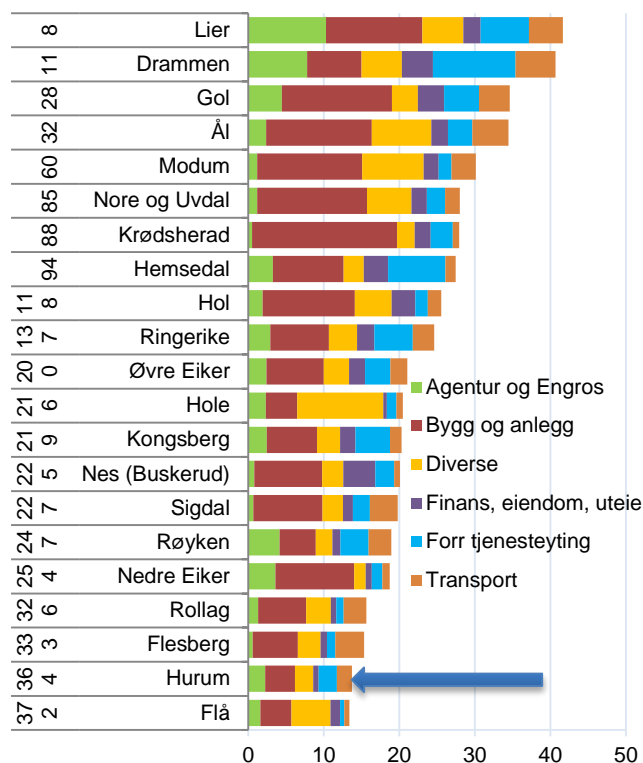
Tabell 7 viser den normaliserte veksten i de regionale næringene. Den normaliserte veksten er differansen mellom veksten lokalt og veksten nasjonalt for den siste tiårsperioden. Den normaliserte veksten dekomponeres i en bransjeeffekt og i en bransjejustert vekst.

Bransjeeffekten sier noe om hvordan utviklingen i de regionale næringene i Hurum ville vært, dersom utviklingen hadde vært lik som utviklingen nasjonalt. Den bransjejusterte veksten er vekst som ikke kan forklares av bransjestrukturen. I et regionalt perspektiv er en ofte opptatt av den bransjejusterte veksten, siden den til en viss grad kan forklares av lokale forhold.

Bransjeeffekten betyr ikke like mye for de regionale næringene som for basishæringene. Utviklingen er jevnere mellom de ulike bransjene i de regionale næringene, og arbeidsplassene er også jevnere fordelt mellom kommunene.

Veksten i de regionale næringene har vært ett prosentpoeng høyere i Hurum enn på landsbasis i den siste tiårsperioden. Dette skyldes omtrent like mye en positiv bransjeeffekt (0,5) som en positiv bransjejustert vekst (0,6). Forholdene er godt tilrettelagt for vekst i de regionale næringene i Hurum (positiv bransjeeffekt). Arbeidsplassveksten har i tillegg vært sterkere enn det som er forventet av bransjeeffekten. Den bransjejusterte veksten i de regionale næringene har vært litt over middels god i Hurum sammenliknet med alle kommunene i Norge. Hurum rangerer som 194.

Lier har hatt en veldig sterk bransjejustert vekst i de regionale næringene.

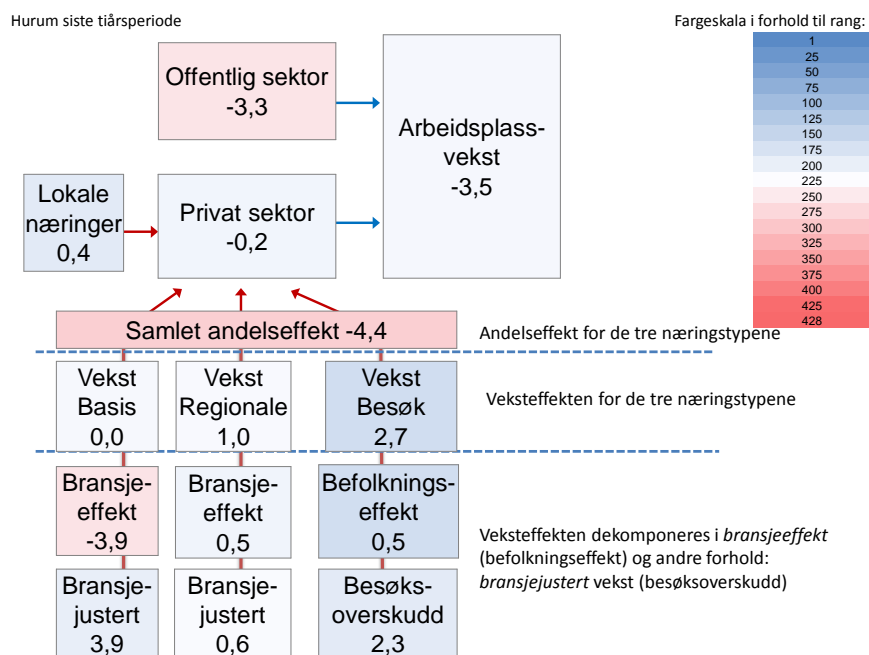
Figur 22: Nivå regionale næringer, målt som arbeidsplasser i prosent av samlet sysselsetting i 2012. Rangering blant landets kommuner mht. nivå til venstre for kommunenavnet.

Tabell 7: Normalisert vekst i de regionale næringene i kommunene i Buskerud i den siste tiårsperioden, dekomponert i bransjeeffekt og bransjejustert vekst. Rangering mht. bransjejustert vekt.

Rang	Kommune	Normalisert vekst-impuls	Bransjeeffekt	Bransjejustert
13	Lier	9,9	-0,2	10,2
62	Nore og Uvdal	6,7	2,0	4,6
63	Gol	5,9	1,3	4,6
125	Krødsherad	4,5	2,3	2,2
134	Hole	1,5	-0,5	2,0
145	Modum	2,4	0,7	1,7
152	Hol	3,0	1,4	1,6
181	Nedre Eiker	1,6	0,8	0,8
194	Hurum	1,0	0,5	0,6
198	Røyken	0,3	-0,2	0,4
222	Flå	0,0	0,1	-0,1
225	Øvre Eiker	0,9	1,0	-0,1
246	Kongsberg	-0,3	0,3	-0,6
260	Drammen	-0,8	0,0	-0,8
273	Ringerike	-0,5	0,6	-1,1
277	Ål	0,6	1,7	-1,1
279	Nes (Buskerud)	0,6	1,7	-1,2
301	Flesberg	-2,6	-0,8	-1,8
312	Hemsedal	0,0	2,0	-2,0
336	Sigdal	-1,2	1,5	-2,7
338	Rollag	-1,7	1,1	-2,8

2.2.3 Oppsummering bedrifts og besøksattraktivitet

I figuren under er analysen av arbeidsplassutviklingen i Hurum illustrert.

Figur 23: Arbeidsplassutvikling i Hurum beregnet de ti tiste årene, som prosent av sysselsetting og fratrukket tilsvarende verdi på landsbasis. Basisnæringene, de regionale næringene og besøksnæringene er dekomponert i en samlet andelseffekt og i veksteffekter. Veksteffekten i basisnæringene og i de regionale næringene er dekomponert i bransjeeffekt og bransjejustert vekst. Veksteffekten i besøksnæringene er dekomponert i befolkningseffekt og besøksoverskudd.

Vi har tidligere vist hvordan vi dekomponerer utviklingen i privat sektor i en andelseffekt og i en veksteffekt. Her har vi slått sammen andelseffekten for basis-, de regionale og besøksnæringene. Den samlede andelseffekten har bidratt negativt til utviklingen i privat sektor (-4,4). Noe av årsaken til at andelseffekten i privat sektor er lavere i Hurum enn nasjonalt, er at Hurum er en pendlingskommune. Mange av de sysselsatte, det vil si de som er bosatt i kommunen og som er i jobb, jobber utenfor kommunen. Veksteffektene fra basis-, de regionale og besøksnæringene vises i boksene under. Veksteffekten fra basisnæringene har vært nøytral; fra de regionale næringene har den vært positiv, og den har vært høy fra besøksnæringene. Vi dekomponerte veksteffektene i *bransjeeffekt* og *bransjejustert vekst*. Bransjeeffekten sier noe om hvordan utviklingen ville vært lokalt, dersom utviklingen hadde fulgt et likt mønster som utviklingen nasjonalt. Den *bransjejusterte* veksten sier noe om hvordan veksten har utviklet seg etter at vi har kontrollert for bransjeeffekten. Den bransjejusterte effekten kalles «local share effect» på engelsk, fordi den delvis kan forklares av lokale forhold.

En ugunstig bransjesammensetning i basisnæringene (negativ bransjeeffekt på -3,9) har blitt kompensert av en høy bransjejustert vekst (+3,9). I de regionale næringene har den positive veksteffekten kommet både fra en gunstig bransjestruktur (bransjeeffekt på 0,5) og fra en positiv bransjejustert vekst (0,6). En høy befolkningsvekst forklarer noe av veksteffekten i besøksnæringene, men ikke alt. Besøksoverskuddet står for mesteparten av veksteffekten i besøksnæringene. Men vi så tidligere at det var negativt besøksoverskudd i 2012.

Det kan være verd å merke seg fargene på boksene når man skal sammenlikne utviklingen i Hurum med utviklingen nasjonalt. Boksen for offentlig sektor, samlet andelseffekt og bransjeeffekten i basisnæringene er røde. Det betyr at verdiene er lavere enn verdien til mediankommunen. Boksene som viser de lokale næringene, veksteffekten i besøksnæringene og befolkningseffekten er blå. Verdiene der er høyere enn verdien til mediankommunen. Hvite eller blasse bokser indikerer at utviklingen er omtrent middels.

3. Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon

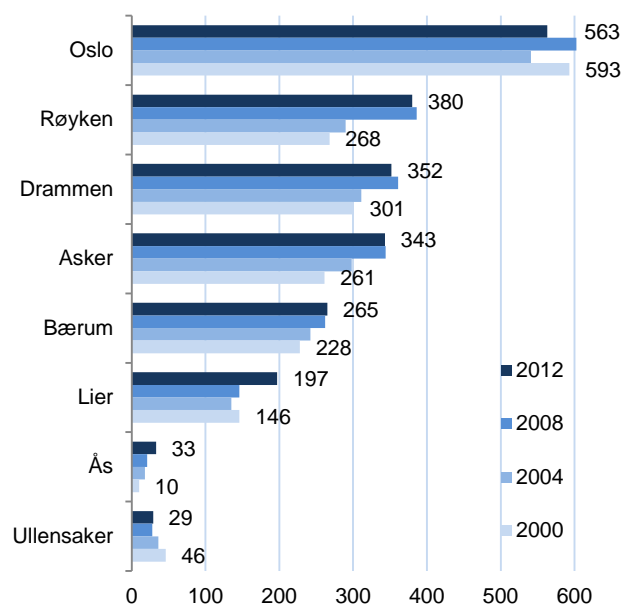
Et svært viktig forhold for alle kommuner er hvordan arbeidsmarkedet i kommunen er integrert med arbeidsmarkedet utenfor kommunen. Dette kommer til uttrykk gjennom ut- og innpendling til andre kommuner som er innenfor praktisk pendlingsavstand.

3.1 Utpendling

Figuren ved siden av viser antall personer som pendlet fra Hurum til kommunens åtte største utpendlingskommuner i 2000, 2004, 2008 og 2012.

I 2012 var det 563 personer som pendlet fra Hurum til Oslo. Antallet er litt lavere enn i 2000. Det var 380 personer som pendlet til Røyken i 2012. Antallet har økt mye siden 2000.

Det var 352 personer som pendlet til Drammen i 2012, og antallet har økt siden tusenårsskiftet. Antallet som pendlet til Asker, Bærum, Lier og Ås har økt mellom 2000 og 2012.

Figur 24: Pendling ut av Hurum, antall personer.

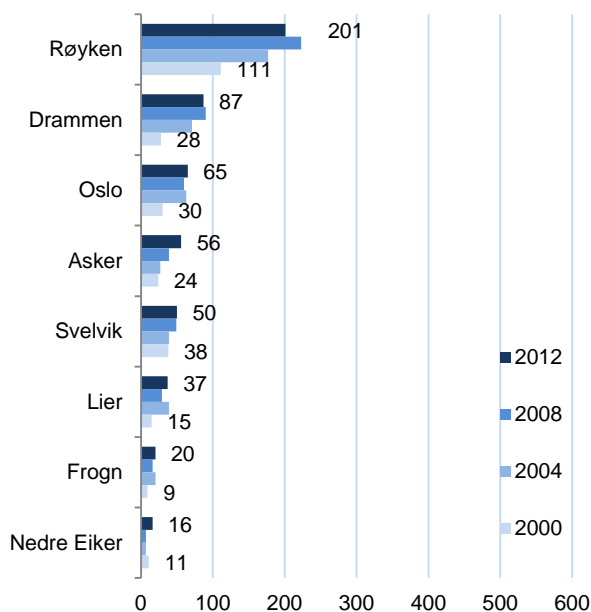
3.2 Innpendling

Figuren ved siden av viser antallet som pendlet fra en annen kommune til Hurum i årene 2000, 2004, 2008 og 2012. Skalaen for innpendling er lik som i figuren over, slik at man lettere kan sammenlikne antallet innpendlere med antallet utpendlere. Det er tydelig at det er mange flere som pendler ut av Hurum enn inn.

Det var 201 personer som var bosatt i Røyken, men som jobbet i Hurum i 2012. Antallet innpendlere fra Røyken har nesten doblet seg siden 2000.

Fra Drammen pendlet det 87 personer i 2012. Det er en kraftig oppgang fra 2000. Fra Svelvik, Asker og Oslo pendlet det inn mellom 50 og 65 personer i 2012.

Antallet innpendlere fra de åtte største innpendlingskommunene til Hurum har økt mellom 2000 og 2012.

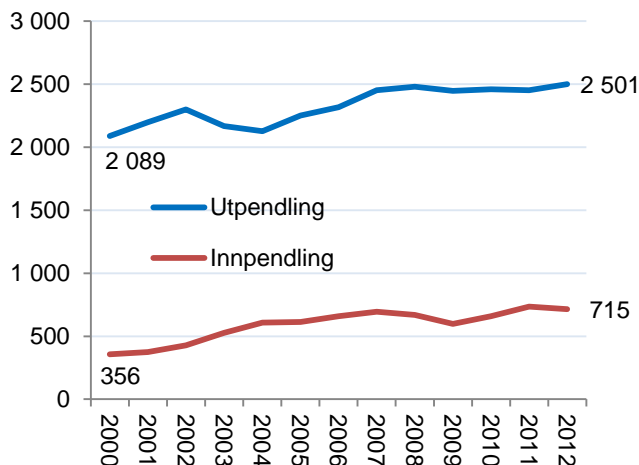
Figur 25: Pendling inn til Hurum, antall personer.

3.3 Samlet pendling

Figuren ved siden av viser samlet pendling til og fra Hurum kommune fra 2000 til 2012.

Det har vært en dobling av antall personer som pendler inn til Hurum i perioden mellom 2000 og 2012. I 2000 var det 356 personer som pendlet inn, og antallet hadde økt til 715 i 2012.

Antallet som pendler ut er mye høyere. Det var 2 501 personer som er bosatt i Hurum som jobbet i en annen kommune i 2012. Antall utpendlere har økt med 412 personer siden 2000. Det tilsvarer en øking på nesten 20 prosent.

Figur 26: Antall som bor i Hurum og pendler ut, og antall som bor utenfor Hurum og pendler inn fra 2000 til 2012.

3.4 Arbeidsmarkedsintegrasjon

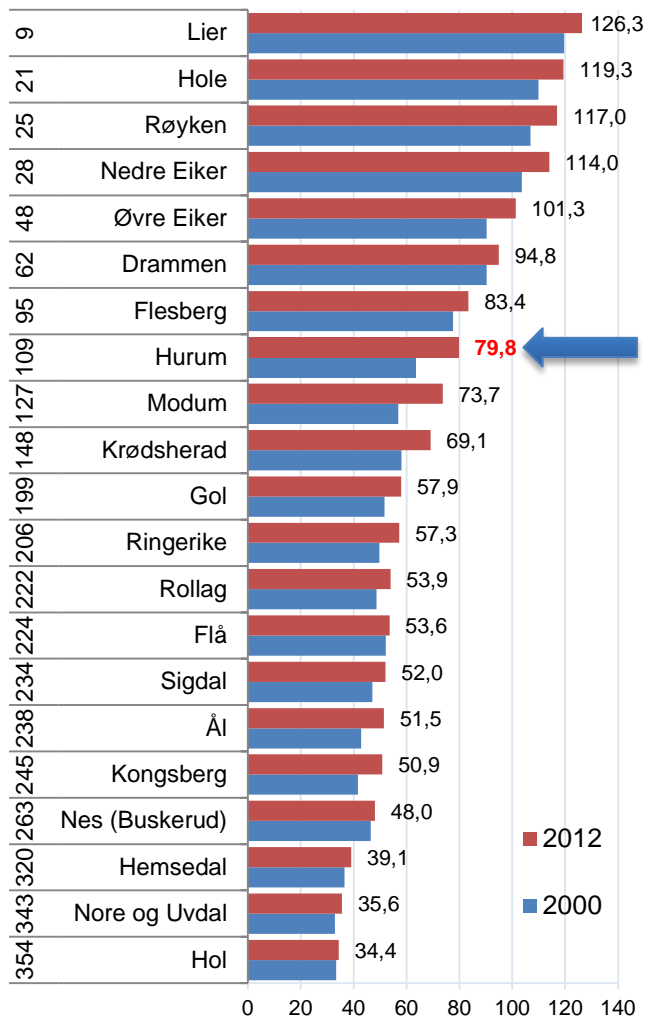
Arbeidsmarkedsintegrasjon er et mål for hvor sterkt arbeidsmarkedet på et sted er integrert med arbeidsmarkedet utenfor stedet gjennom inn- og utpendling. Det kan vi måle gjennom å legge sammen den prosentvise andelen av de sysselsatte på stedet som pendler ut med andelen av arbeidsplassene i stedet som det pendles inn til.

Kommuner som ligger i pendlingsavstand til store arbeidsmarkeder får en fordel i form av økt tilflytting. Mange kommuner på Østlandet ligger i god pendlingsavstand til omkringliggende arbeidsmarkeder.

Hurum har både Oslo, Drammen og Akershus i rimelig pendlingsavstand, så forholdene bør ligget godt til rette for en høy arbeidsmarkedsintegrasjon.

Den faktiske arbeidsmarkedsintegrasjonen i Hurum er 79,8. Dette plasserer Hurum som nummer 109 i landet – blant de øverste, men ikke høyest i landet. Arbeidsmarkedsintegrasjonen har økt ganske mye siden 2000.

Lier er kommunen i Buskerud med høyest arbeidsmarkedsintegrasjon. Kommunen rangerer som nummer ni nasjonalt. Hol har lavest arbeidsmarkedsintegrasjon, og rangerer som nummer 354.

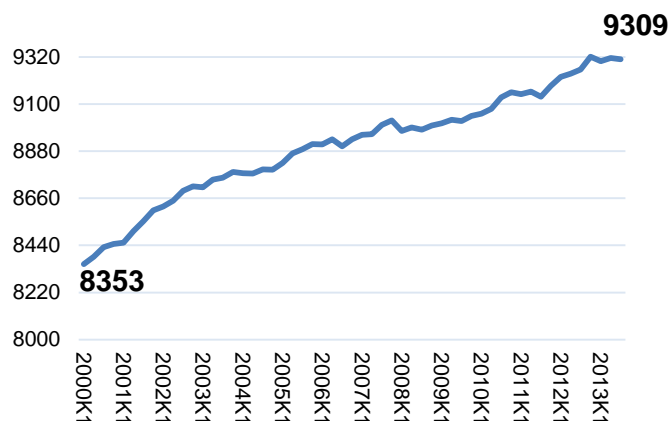
Figur 27: Arbeidsmarkedsintegrasjon i kommunene i Buskerud i 2000 og 2012.

4. Befolkning

Befolkningsutviklingen er den mest betydningsfulle indikatoren for regional utvikling. Befolkningsutviklingen oppsummerer totaliteten i den regionale utviklingen, og er et resultat av vekst i arbeidsplasser i privat og offentlig virksomhet, attraktivitet og beliggenhet.

4.1 Folketallet

Det var 9 309 innbyggere i Hurum i 2013. Dette er en oppgang fra 8 353 i 2000. Det har vært en noenlunde jevn stigning i folketallet i hele perioden.

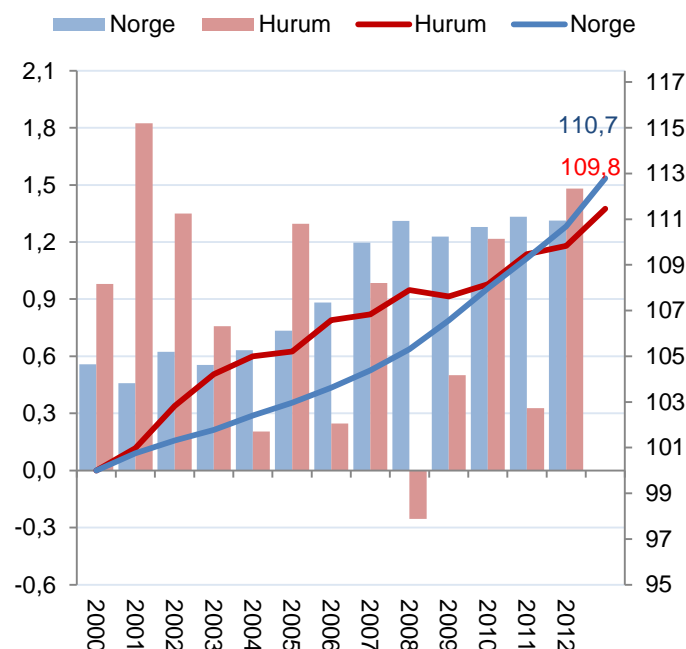
Figur 28: Folketallet i Hurum ved utgangen av hvert kvartal siden 2000.

I figur 29 viser stolpene den årlige veksten i Norge (blå stopler) og i Hurum (rød stopler) mellom 2000 og 2012. Verdiene vises på venstre akse. Linjene i diagrammet viser den indekserte veksten mellom 2000 og 2013, der antallet innbyggere i år 2000 er indeksert til å være lik 100. Verdiene til den indekserte veksten vises på høyre akse.

Med unntak av år 2008 har det vært årlig befolkningsvekst i Hurum hvert år siden 2000. Veksten i Hurum var høyere enn den nasjonale veksten mellom 2000 og 2003, i 2005 og i 2012.

Av den indekserte veksten ser vi at veksten i Hurum var høyere enn den nasjonale fram til 2009.

Mellom 2000 og 2013 vokste befolkningen i Hurum med 9,8 prosent. Den nasjonale veksten i samme periode var på 10,7 prosent.

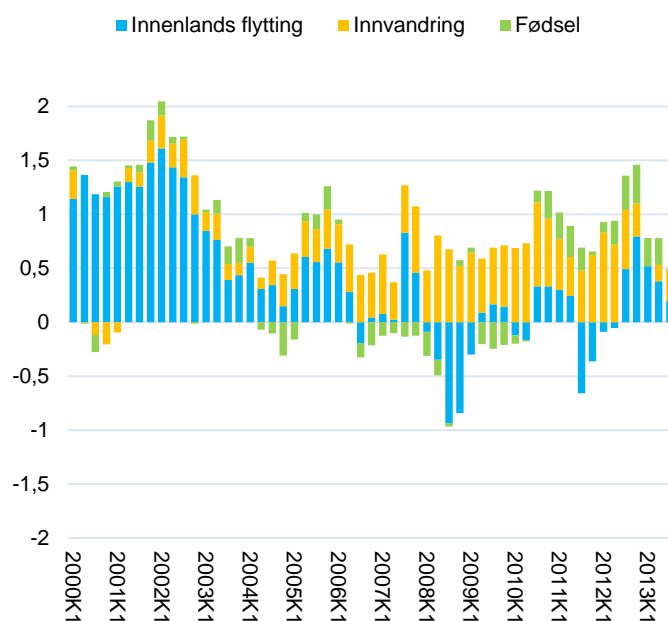

Figur 29: Årlig befolkningsvekst (stopler) og indeksert befolkningsvekst (linjer) i Hurum og Norge fra 2000 til 2013. Venstre akse viser verdiene til den årlige veksten. Høyre akse viser verdiene til den indekserte veksten, der 2000-nivået = 100.

4.2 Befolkningsutviklingen dekomponert

Endringene i befolkningen kan splittes opp i tre komponenter: Innenlands nettoflytting, netto innvandring og fødselsoverskudd. I figur 30 har vi illustrert hvordan disse tre komponentene har bidratt til befolkningsveksten i Hurum.

Den innenlandske flyttingen var høy mellom 2000 og 2004. Da stod den for nesten hele bidraget til befolkningsveksten. Siden 2007 har innvandringen stått for hovedbidraget til befolkningsveksten. Fødselsbalansen har vekslet på å være positiv og negativ. Den har kun utgjort et lite bidrag til befolkningsveksten.

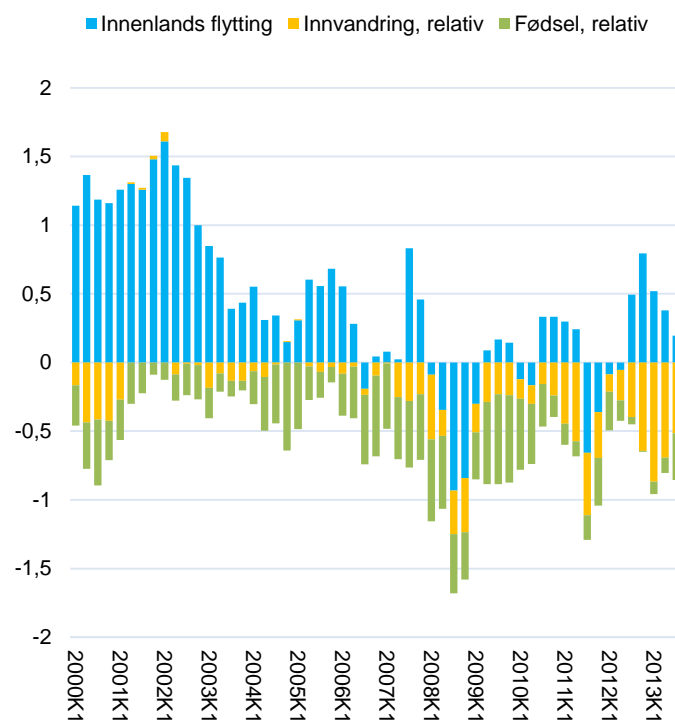
Figur 30: Kvartalsvis prosentvis endring i befolkningen i Hurum siden 2000, dekomponert.

4.3 Normalisert utvikling

Det er interessant å se på hvordan befolkningsutviklingen på et sted avviker fra gjennomsnittet for Norge. Det kaller vi relativ utvikling, og tallene for Hurum er vist i figur 31. Figuren viser hvordan de ulike komponentene i befolkningsutviklingen i Hurum avviker fra landsgjennomsnittet. Skalaen er lik som i figuren over, slik at vi lettere kan se hvordan utviklingen lokalt skiller seg fra utviklingen nasjonalt. Nullpunktet er å betrakte som den nasjonale verdien.

Den innenlandske nettoflyttingen har stort sett vært høyere i Hurum enn til de fleste andre kommuner. Både innvandringen og fødselsbalansen i Hurum er lavere enn den er på landsbasis.

Relativt til andre kommuner i landet, er det innenlandsk flytting som bidrar til befolkningsvekst i Hurum.

Figur 31: Relativ vekst, dvs. differansen mellom prosentvis vekst i Hurum og Norge siden 2000, kvartalsvis, dekomponert.

4.4 Relativ flytting

Videre i denne rapporten vil vi fokusere spesielt på nettoflyttingen til steder inkludert innvandring, fordi denne størrelsen er den viktigste indikatoren for steders samlede attraktivitet. Det er mest praktisk å se på den relative nettoflyttingen, der vi trekker fra Norges samlede netto innvandring.

Tabell 8: Normalisert nettoflytting inkludert innvandring til kommuner i Buskerud. Nest siste kolonne viser progressivt gjennomsnitt. Siste kolonne viser trenden, dvs. retningen på verdiene de siste årene. Rangering blant landets 428 kommuner mht. progressivt gjennomsnitt i første kolonne.

Rang	Kommune	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt	Trend
4	Hole	0,7	1,5	-0,5	1,5	0,2	1,0	1,7	2,2	2,7	0,8	1,3	1,7	0,6	1,4	0,01
26	Øvre Eiker	0,7	-0,3	0,8	0,2	1,0	0,7	0,0	0,1	-0,1	0,6	1,2	1,3	0,7	0,7	0,06
29	Røyken	1,0	0,1	0,2	0,0	0,2	0,9	0,3	0,9	1,2	-0,4	0,8	0,6	1,1	0,6	0,06
33	Hemsedal	2,7	-5,5	-3,9	0,0	1,3	1,1	0,1	-1,3	0,1	3,0	0,9	2,2	-1,5	0,6	0,01
35	Flå	-2,0	0,0	-0,7	-0,5	-0,7	-0,7	-0,9	-1,8	3,2	-1,2	-0,3	3,2	1,0	0,6	0,29
37	Lier	0,4	-0,6	-0,3	-0,8	-0,1	-0,1	0,9	0,9	-0,6	0,6	0,2	1,2	1,0	0,5	0,15
40	Drammen	0,6	0,6	0,5	0,0	0,1	0,4	0,9	1,3	0,8	0,7	0,4	0,3	0,1	0,5	0,00
70	Kongsberg	0,4	0,5	0,5	0,5	-0,1	-0,2	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,02
106	Modum	1,1	0,3	0,4	-0,1	-0,8	0,1	-0,6	0,2	0,4	-0,7	-0,5	0,3	0,8	0,0	0,08
110	Nedre Eiker	0,2	1,1	-0,2	0,7	-0,1	-0,3	0,1	-0,3	-0,2	0,3	-0,1	-0,1	0,3	0,0	-0,01
127	Krødsherad	0,9	-0,6	0,1	-0,6	-1,7	-1,2	-0,7	-1,5	-0,1	0,0	0,8	0,2	0,7	-0,1	0,23
129	Gol	-0,1	0,2	-1,3	-0,7	-0,2	-0,1	-0,1	-0,9	0,9	-1,6	0,7	-0,6	0,9	-0,1	0,08
131	Flesberg	1,0	-0,2	-1,0	-0,4	-0,5	0,2	-1,2	-1,0	-0,3	0,3	-0,5	1,1	0,1	-0,1	0,10
144	Hurum	0,7	1,5	1,0	0,3	0,2	0,7	-0,1	0,2	-1,2	-0,1	0,1	-0,7	0,2	-0,1	-0,07
153	Ringerike	0,4	-0,4	0,4	-0,2	-0,3	0,1	0,2	-0,1	-0,4	-0,2	-0,5	0,0	-0,3	-0,2	-0,02
198	Ål	-0,3	-0,7	-0,4	-1,1	0,2	-0,6	-0,7	-0,2	-1,5	-0,1	0,2	-0,3	-0,4	-0,4	0,04
248	Sigdal	-0,3	-0,5	0,5	-0,8	0,4	-1,1	-0,3	0,1	-0,6	-1,0	-0,4	-0,7	-0,7	-0,6	-0,04
277	Nes	1,3	-2,5	-0,4	-0,7	0,3	0,5	-2,3	-0,4	-0,6	-1,4	0,1	-0,4	-1,0	-0,7	-0,04
286	Nore og Uvdal	-0,4	0,0	-1,2	-0,1	-2,3	-1,8	-2,5	-0,1	-1,8	0,3	-0,1	0,0	-0,7	-0,7	0,16
316	Hol	-0,1	-1,9	0,0	-0,7	-0,3	-1,9	-1,1	-1,2	-1,1	-0,6	0,4	-0,9	-1,1	-0,8	0,03
402	Rollag	0,0	-1,0	0,5	0,8	-3,6	-1,3	-0,6	0,2	-1,1	-2,1	-1,2	-0,4	-2,2	-1,2	-0,06

Den første kolonnen angir kommunenes rangering blant de 428 kommunene i landet med hensyn til progressivt gjennomsnitt, hvis tallverdi er i nest siste kolonne.

Den årlige nettoflyttingen til Hurum har i snitt vært 0,1 prosentpoeng lavere enn nivået nasjonalt i den siste tiårsperioden. Mellom 2000 og 2005 var flyttingen til Hurum høyere enn nivået på landsbasis. Trenden er svakt negativ, det betyr at verdiene har vært avtakende i de siste årene. Hurum rangeres som nummer 144 av de 428 kommunene. Plasseringen er over plasseringen til mediankommunen.

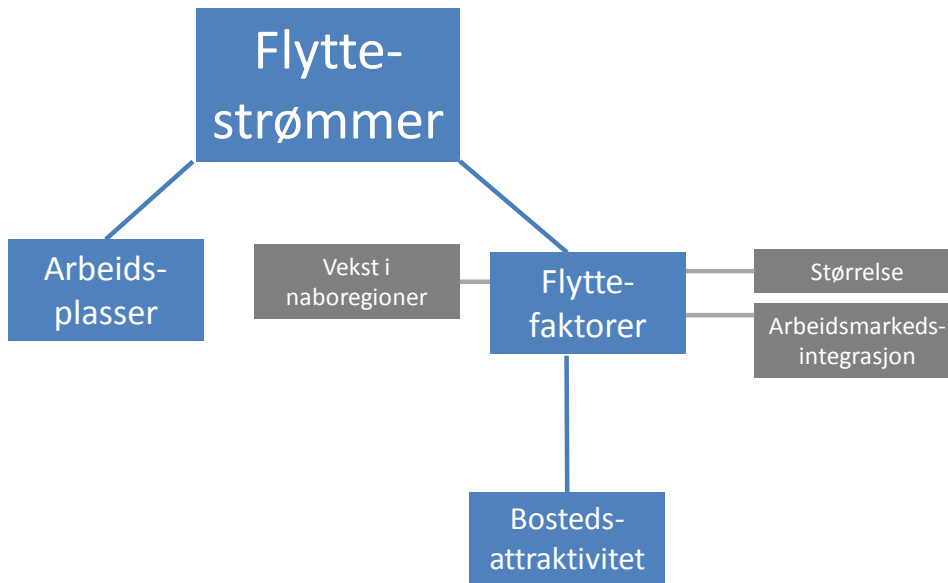
Av den første kolonnen ser vi at mange kommuner i Buskerud har hatt et flyttetall som er bedre enn medianverdien i den siste tiårsperioden.

5.1 Hva styrer flyttestrømmene?

Som vi så på forrige side, påvirker arbeidsplassveksten på et sted nettoflyttingen på en positiv måte. Men vi så også at noen steder har mye bedre flyttebalanse enn arbeidsplassveksten tilsier, mens andre har mye dårligere flyttebalanse. Det er dermed faktorer ved siden av arbeidsplassveksten på et sted som har stor betydning for flyttebalansen. Det er svært interessant å få avdekket hva de andre flyttefaktorene består i.

Figur 33: Faktorer som styrer flyttestrømmene.

I figuren over har vi definert tre strukturelle forhold som har en signifikant og positiv betydning for flyttebalansen til et sted, når effekten av arbeidsplassveksten er tatt hensyn til.

Det ene er stedets *befolkningsstørrelse*, som betyr at steder med en stor befolkning har systematisk bedre flyttebalanse enn steder med lav befolkning. Det er et uttrykk for at steder med en høy konsentrasjon av folk virker tiltrekkende.

Dernest ser vi at steder med høy *arbeidsmarkedsintegrasjon* har systematisk bedre flyttebalanse enn steder med lav. Det betyr at steder som ligger innenfor et større arbeidsmarked, og dermed har gode pendlingsmuligheter for befolkningen, får en gevinst i form av høyere netto innflytting.

Arbeidsmarkedsintegrasjonen regnes ut ved å legge sammen den prosentvise andelen av de sysselsatte på stedet som pendler ut med den prosentvise andelen av arbeidsplassene på stedet som det pendles inn til.

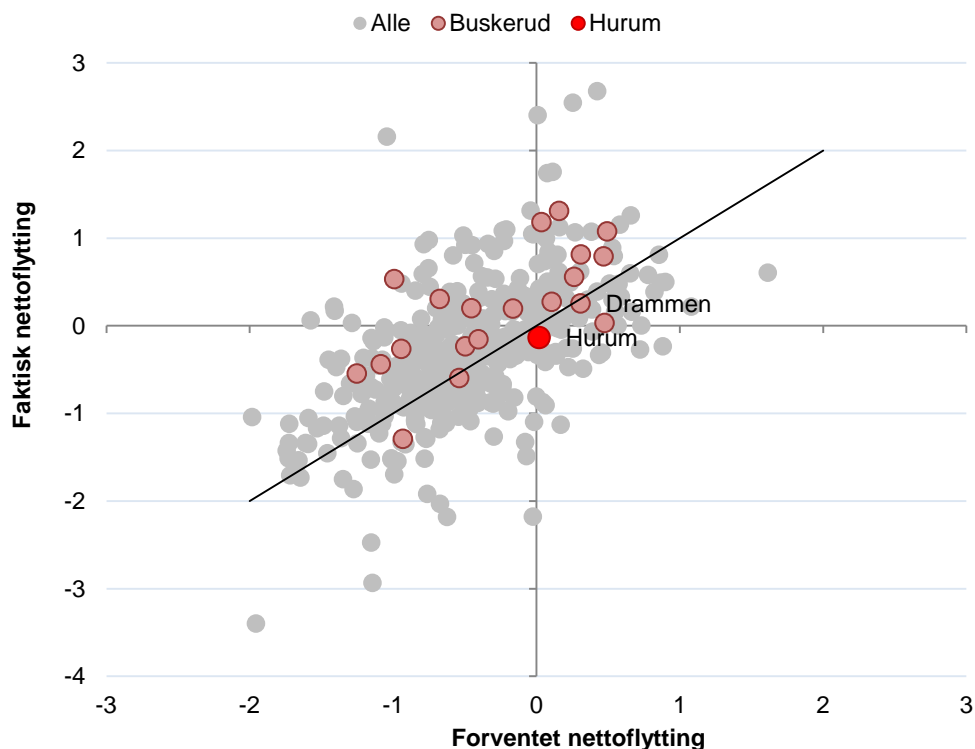
Den tredje strukturelle faktoren, *nabovekst*, er vekst i antall arbeidsplasser på omkringliggende steder som ligger innenfor pendlingsavstand. Dersom det er arbeidsplassvekst i nabokommunene, vil dette føre til høyere netto innflytting.

Telemarksforskning har analysert hvordan disse faktorene påvirker nettoflyttingen i kommunene i Norge i en regresjonsanalyse med input av data fra 2001 til og med 2012. Når vi kjenner disse sammenhengene, kan vi analysere hvordan disse faktorene hver for seg og til sammen har påvirket nettoflyttingen i en bestemt kommune. Et steds *bostedsattraktivitet* blir målt som en restfaktor; avviket mellom den faktiske nettoflyttingen og den forventede nettoflyttingen når vi tar hensyn til stedets arbeidsplassvekst, arbeidsplassveksten i nabokommuner, befolkningsstørrelse og arbeidsmarkedsintegrasjon. Steder som har bedre nettoflytting enn forventet vil da bli karakterisert som attraktive som bosted. Slike steder har egenskaper som fører til høyere nettoflytting enn hva som er «statistisk normalt».

5.2 Bostedsattraktivitet

Vi har så langt i dette kapitlet vist at nettoflyttingen til en kommune eller region påvirkes positivt av arbeidsplassveksten på stedet. Det er en velkjent og nesten selvfølgelig sammenheng. Derne har vi vist at nettoflyttingen også påvirkes positivt av arbeidsplassvekst i nabokommuner eller naboregioner, at størrelsen på folketallet påvirker nettoflyttingen positivt og at også arbeidsmarkedsintegrasjonen målt med brutto inn- og utpendling påvirker nettoflyttingen i positiv retning. Dermed er det fire kjennetegn ved kommuner og regioner som har en påviselig statistisk positiv sammenheng med nettoflyttingen.

Vi kan da regne ut hvor stor nettoflytting en kommune er forventet å få, gitt disse fire størrelsene. I figuren under er forventet nettoflytting regnet ut for alle kommunene i landet, og sammenholdt med den faktiske nettoflyttingen

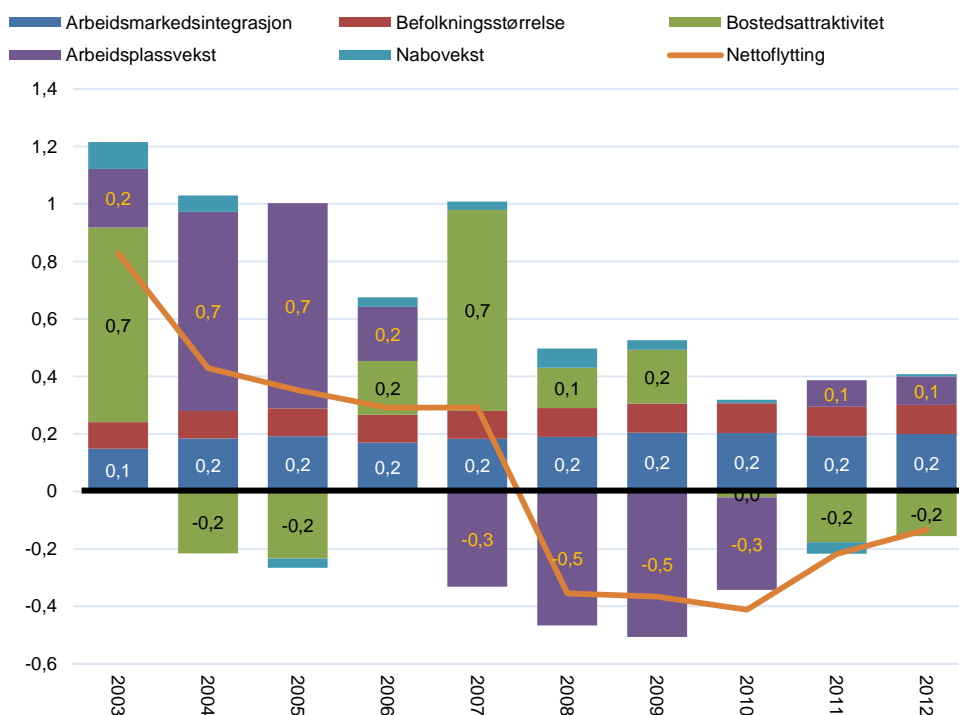

Figur 34: Faktisk nettoflytting og forventet nettoflytting i kommunene i Norge ut ifra arbeidsplassvekst og strukturelle forhold i perioden 2010-2012 (tre års glidende gjennomsnitt).

I figuren over viser den horisontale aksen forventet nettoflytting gitt arbeidsplassvekst, arbeidsmarkedsintegrasjon, nabovekst og befolkningsstørrelse. De tre sistnevnte går inn i samlebegrepet *strukturelle flyttefaktorer*. Mange kommuner i Buskerud har en høyere faktisk nettoflytting enn forventet nettoflytting. De har en positiv bostedsattraktivitet.

Den forventede nettoflyttingen til Hurum er omtrent lik null. Den faktiske flyttingen er også omtrent lik null. Hurum har verken positiv eller negativ bostedsattraktivitet i perioden 2010-2012. Den faktiske nettoflyttingen er som statistisk forventet.

Det statistiske målet for bostedsattraktivitet vil variere en del fra år til år, og da spesielt for de små kommunene. En ukjent andel av denne variasjonen er nok et utslag av rene tilfeldigheter. Det er derfor best å se på utviklingen av bostedsattraktiviteten over tid.

Figur 35: Effekten av de ulike flyttefaktorene, og bostedsattraktiviteten til Hurum. Tre års glidende gjennomsnitt.

I figur 35 ser vi utviklingen av de strukturelle forholdenes påvirkning på nettoflyttingen over tid.

Den oransje linjen illustrerer den relative nettoflyttingen. Stolpene viser hvordan nettoflyttingen er dekomponert i arbeidsplassvekst og strukturelle flyttefaktorer. Restleddet (grønne stolper) viser bostedsattraktiviteten.

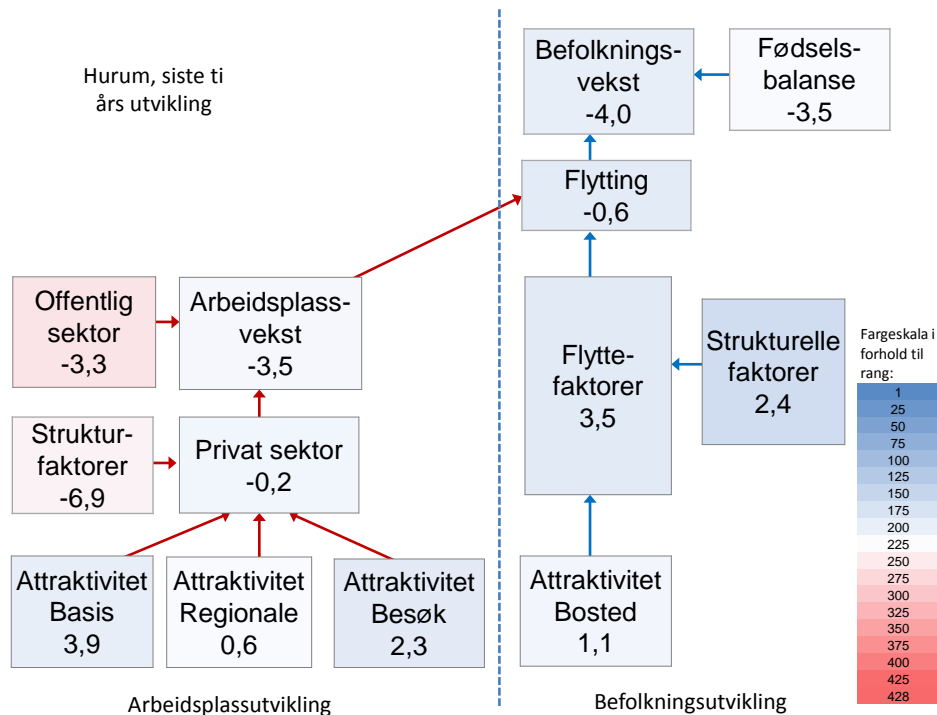
Hvert år siden 2003 har arbeidsmarkedsintegrasjonen hatt en positiv effekt på nettoflyttingen til Hurum. Befolkningsstørrelsen har også bidratt positivt til flyttetallet hvert år siden 2001-2003 (tre års glidende gjennomsnitt). Arbeidsplassvekst i naboregioner (naboveksten) har bidratt positivt i noen år, og negativt i andre år, men bidraget til nettoflyttingen er liten.

Arbeidsplassveksten i Hurum bidro positivt til nettoflyttingen fram til 2006, negativt mellom 2007 og 2010, og positivt i 2011 og 2012.

Restleddet, de grønne stolpene, som viser bostedsattraktiviteten, var positiv i 2003. Den var også positiv mellom 2006 og 2009. Den var nøytral i 2010. Og den har vært svakt negativ siden 2011.

5.3 Oppsummering attraktivitet

I figuren under har vi oppsummert alt som vi har presentert så langt i én figur.

Figur 36: Oppsummering av utviklingen i Hurum de siste ti årene. Tallene til venstre er alle prosent av samlet sysselsetting og samtidig normalisert mot utviklingen i hele landet. Tallene øverst og til høyre er i prosent av befolkningen, og også normalisert mot utviklingen i Norge. Boksene nederst til venstre viser bedriftsattraktiviteten. Boksen nederst til høyre viser bostedsattraktiviteten.

Venstre side av bildet viser hvordan arbeidsplassutviklingen i Hurum har avvirket fra utviklingen nasjonalt, mens høyre side av bildet viser hvordan befolkningsutviklingen i Hurum har avvirket fra befolkningsutviklingen nasjonalt. Alle boksene er blå på befolkningsutviklingssiden, mens noen er røde på arbeidsplassutviklingssiden.

Vi dekomponerte den relative arbeidsplassutviklingen i offentlig og privat sektor, og ser at offentlig sektor står for mesteparten av den relative arbeidsplassnedgangen. Mens de strukturelle faktorene for arbeidsplassvekst i privat sektor ikke er gode (-6,9), har veksten vært bedre enn det både bransjeeffekten og befolkningseffekten skulle tilsi. Vi sitter igjen med en positiv bransjustert vekst i basisnæringene, de regionale næringene og i besøksnæringene. Det vil si at det er positiv bedriftsattraktivitet i Hurum.

Befolkningsveksten har vært 4 prosentpoeng lavere enn befolkningsveksten nasjonalt i den samme tiårsperioden. Det negative bidraget kommer hovedsakelig fra en fødselsbalanse som er lavere enn fødselsbalansen nasjonalt. Tilflyttingen til Hurum har vært litt lavere enn på landsbasis, men av fargen ser vi at verdien er bedre enn til de fleste andre kommuner.

Flyttefaktorene kan dekomponeres i strukturelle flyttefaktorer og restleddet som måler bostedsattraktiviteten. De strukturelle flyttefaktorene var befolkningsstørrelse, arbeidsplassvekst i nabokommunene og arbeidsmarkedintegrasjon. Det er gode strukturelle flyttefaktorer i Hurum. Men tilflyttingen har i den siste tiårsperioden vært enda høyere enn det både arbeidsplassveksten og de strukturelle flyttefaktorene skulle tilsi. Bostedsattraktiviteten har vært positiv.

6. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge.

For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse⁹.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året 2. Bransjustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none"> 4. Andel foretak med positivt resultat før skatt 5. Bransjustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestrukturen 6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none"> 7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI) 8. Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestrukturen 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none"> 10. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren viser om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andel lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en andre indikator som justerer for bransjestruktur. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping.

Indikatoren ”næringslivets størrelse” er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen.

For hver indikator rangeres regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe.

Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Den regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av årets NæringsNM.

6.1 Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året.

Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I denne perioden økte også antall foretak raskere enn veksten i økonomien. Det kan være flere årsaker til det. Kanskje ble det flere foretak som ble registrert, som tidligere var uregistrert? Kanskje ble det vanligere å splitte opp virksomheter i drifts- og eierselskap? En tredje årsak kan være at det kreves et registrert foretak for å opprette et domene på internett. Det kan synes som om

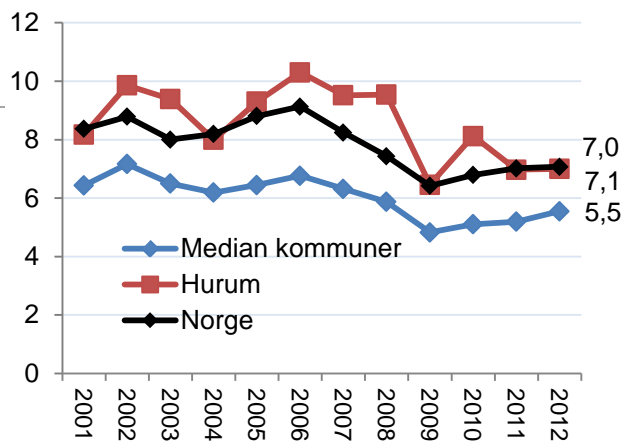
etableringsfrekvensen og veksten i antall foretak nå er på et mer normalt nivå, og at økningen de siste to årene reflekterer at veksten i næringslivet er på vei opp.

Etableringsfrekvensen i Hurum har vært over eller lik landsgjennomsnittet i perioden mellom 2001 og 2012. I 2011 og 2012 var etableringsfrekvensen i Hurum lik nivået på landsbasis.

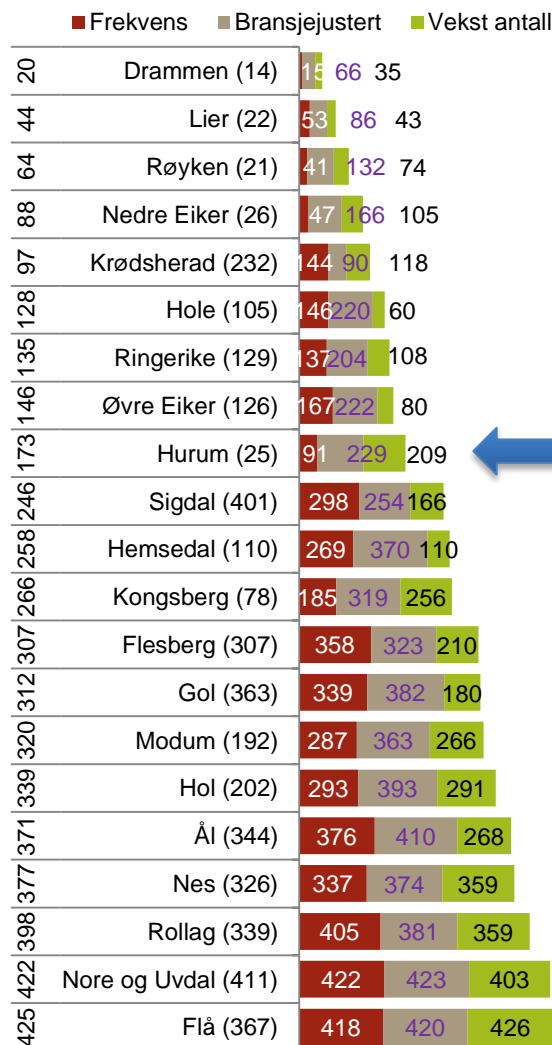
6.1.1 Etableringsindeksen for kommuner

Etableringsindeksen har tre indikatorer for nyetablering; etableringsfrekvensen, den bransjejusterte etableringsfrekvensen og vekst i antall foretak. Den bransjejusterte etableringsfrekvensen tar hensyn til bransjestrukturen, og måler etableringsfrekvensen bransje for bransje. Vekst i antall foretak er etableringsfrekvens fratrukket andel nedlagte foretak. Til sammen gir etableringsindeksen et godt bilde på etableringsaktiviteten i regionene.

I figuren ved siden av ser vi hvilken rangering kommunene i Buskerud har for de tre etableringsindikatorer, og for etableringsindeksen samlet. Hurum rangerte som nummer 173 i 2012. Over de siste ti årene har Hurum rangert som nummer 25. Hurum gjør det bra på etableringsfrekvensindeksen, og middels på den bransjejusterte indeksen og vekstindeksen.

Figur 37: Etableringsfrekvensen i Hurum, Norge og medianen av kommunene i Norge i perioden 2001-2012.

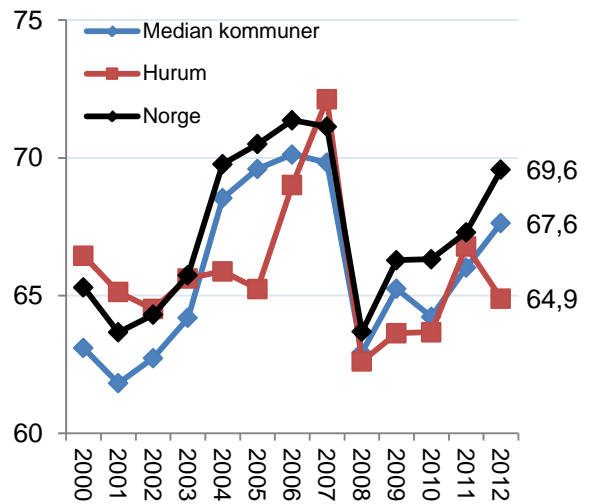
Figur 38: Etableringsindeksen for kommunene i Buskerud, med rangeringsnummer for hver av indikatorer. Rangering for etableringsindeksen er vist helt til venstre. I parentes er rangeringen for etableringsindeksen siste ti år.

6.2 Lønnsomhet

Lønnsomheten i næringslivet måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, men har vært stigende i de tre siste årene. I 2012 hadde 69,6 prosent av alle regnskapspliktige foretak et positivt resultat før skatt.

Andelen lønnsomme foretak var 64,9 prosent i Hurum i 2012. Andelen er lavere enn landsgjennomsnittet og lavere enn medianen. Det var en nedgang i andelen lønnsomme foretak i Hurum mellom 2011 og 2012.

Figur 39: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i Hurum sammenliknet med Norge og medianen av kommunene i Norge i perioden 2000-2012.

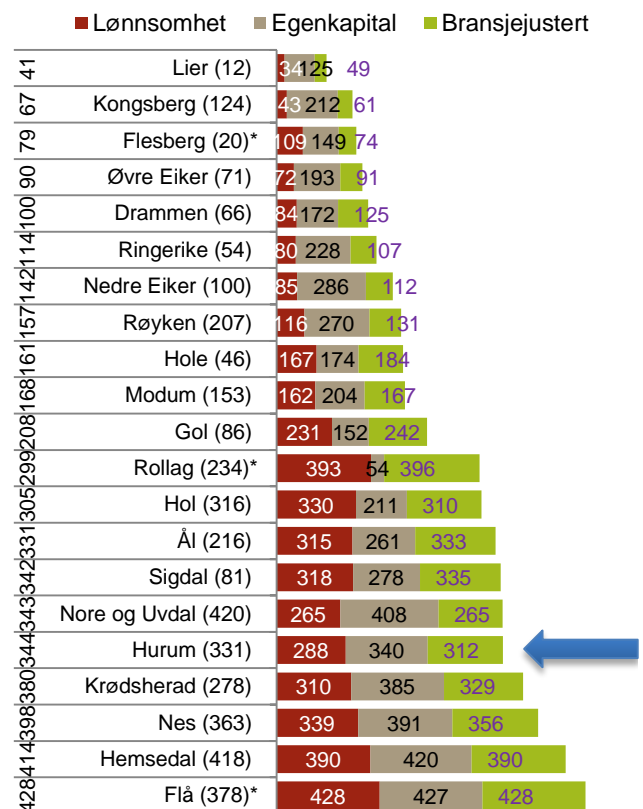
6.2.1 Lønnsomhetsindeksen for kommuner

I figuren ved siden av ser vi hvordan kommunene gjør det på lønnsomhetsindeksen i 2012.

Lønnsomhetsindeksen er sammensatt av tre indikatorer: andel foretak med positivt resultat, den bransjejusterte andelen, og andelen av foretak med positiv egenkapital.

Hurum rangerer som nummer 344 av de 428 kommunene i Norge. Andelen foretak med positivt resultat før skatt er lavt og rangerer som nummer 340. Andelen foretak med et positivt resultat – bransjejustert – er også lavt, og rangerer som 312. Andelen lønnsomme foretak rangerer som 288.

Flå skårer lavest på lønnsomhetsindeksen. Lier skårer høyest i Buskerud, og som nummer 41 nasjonalt.

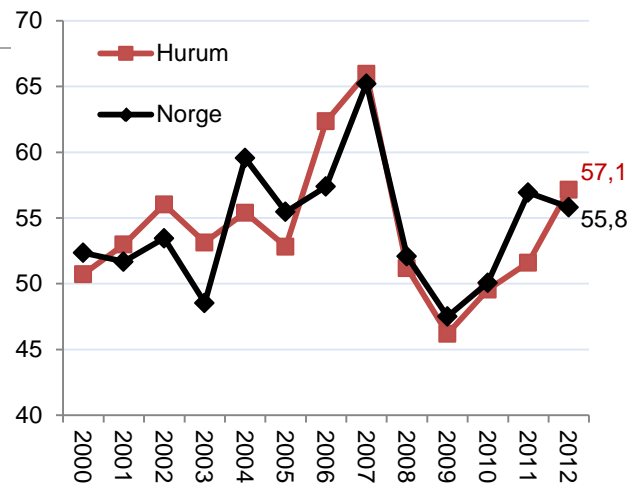

Figur 40: Lønnsomhetsindeksen for kommunene i Buskerud. Rangering blant landets 428 kommuner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre lønnsomhetsindikatorerne vises i figuren. Kommuner markert med * er små kommuner.

6.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge var rekordhøyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette har andel vekstforetak tatt seg opp, men uten å ha kommet seg opp til nivåene i 2006 og 2007. I 2012 hadde 55,8 prosent av alle foretakene i Norge omsetningsvekst høyere enn prisstigningen.

I Hurum hadde 57,1 prosent av foretakene en omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i 2012. Andelen er høyere enn andelen til mediankommunen. Andelen lønnsomme foretak i Hurum har ligget forholdsvis tett opp til andelen til mediankommunen i hele perioden.

Figur 41: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i Hurum og medianen av kommunene i Norge i perioden 2000-2012.

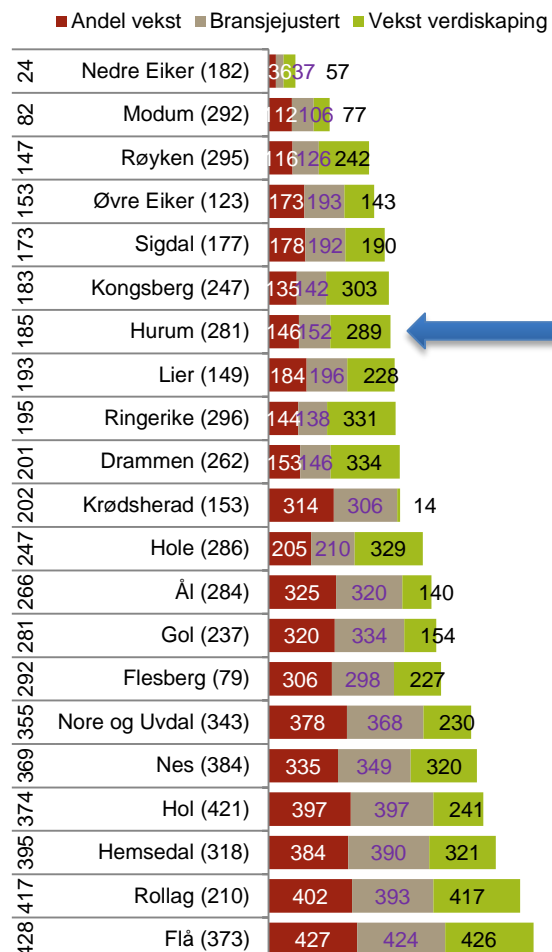
6.3.1 Vekstindeksen for kommuner

Vi måler veksten i næringslivet i kommunene ved hjelp av tre indikatorer. Den første indikatoren er andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Den andre indikatoren er andel vekstforetak, justert for bransjestrukturen i kommunene. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskapingen. Den endelige vekstindeksen er basert på kommunenes rangering med hensyn til de tre vekstindikatorer.

Hurum rangerer som nummer 185. Dette er en forbedring fra den siste tiårsperioden, da Hurum rangerte som nummer 281.

Andelen foretak i vekst og andelen foretak i vekst etter en bransjejustering er forholdsvis høy i Hurum. Derimot er andelen foretak med vekst i verdiskapingen ikke fullt så høy.

Igen rangerer Flå nederst i fylket og nasjonalt. Nedre Eiker rangerer øverst i fylket og nummer 24 nasjonalt.

Figur 42: Vekstindeksen for kommunene i Buskerud. Rangering blant landets 428 kommuner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre vekstindikatorer vises i figuren.

6.4 NæringsNM for kommuner

NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med ti indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en region. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste ni årene.

Figur 43 viser plasseringen til Hurum i NæringsNM fra år 2000 til 2012.

I 2012 kom Hurum på 303. plass. Det er en svak forbedring fra bunnåret året før, da Hurum kom på 310. plass.

Den beste plasseringen Hurum har hatt siden 2000 var i 2003. Da kom Hurum på 88. plass.

6.4.1 Kommunene i Buskerud

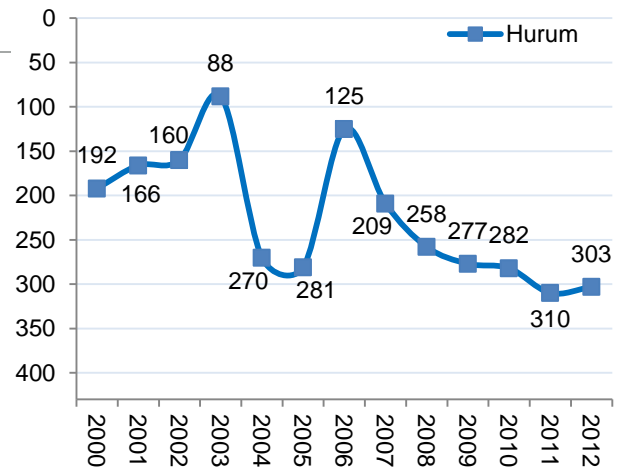
I figuren ved siden av ser vi hvordan kommunene i Buskerud gjør det i NæringsNM i 2012. Vi ser også rangeringen til hver indeks: lønnsomhet, vekst, nyetablering og størrelse.

Hurum gjør det best på nyetableringer. Hurum gjør det dårlig på lønnsomhet og på størrelse. I den siste tiårsperioden har Hurum i snitt kommet på 253. plass i NæringsNM. Hurum har gjort det bedre i den siste tiårsperioden enn i 2012.

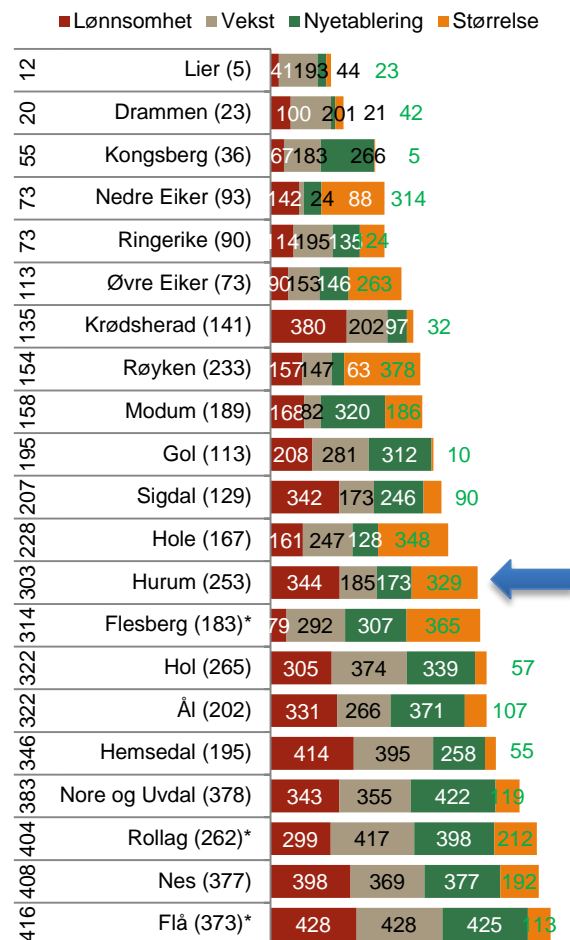
Lier gjorde det best i NæringsNM i Buskerud i 2012. Lier kom på 12. plass. I den siste tiårsperioden har derimot Lier gjort det enda bedre.

Drammen er nummer to i NæringsNM i Buskerud i 2012. Drammen kom på 20. plass. Plassen er litt høyere enn snittet for de ti foregående årene.

Flå kom på sisteplass i NæringsNM i Buskerud i 2012. Plasseringen for 2012 er lavere enn snittplasseringen for de siste ti årene. Flå skårer lavest i landet på både lønnsomhet og vekst.

Figur 43: Rangeringen til Hurum i NæringsNM i perioden 2000-2012.

Figur 44: NæringsNM for kommunene i Buskerud. Rangering blant landets 428 kommuner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises i figuren. Kommuner markert med * er små kommuner.

7. Utdanning

Det er stor interesse for utdanningsnivået, både generelt i befolkningen og i næringslivet. Et høyt utdanningsnivå regnes ofte som en kvalitet i seg selv, samtidig som mange antar at et høyt utdanningsnivå også er vekstfremmende for næringslivet. I regionale utviklingsstrategier, både blant fylkeskommuner og primærkommuner, er det ofte selvstendige målsettinger om å oppnå økt utdanningsnivå. Derfor har vi tatt med dette temaet i denne rapporten. Telemarksforskning har fått tilgang til data fra SSB om utdanningsnivå for alle sysselsatte fordelt på arbeids- og bokommune, og etter sektor og næring. Vi vil først presentere noen data om utdanningsnivå i befolkning, deretter konsentrerer vi oss om utdanningsnivået i næringslivet.

7.1 Utdanning i befolkning

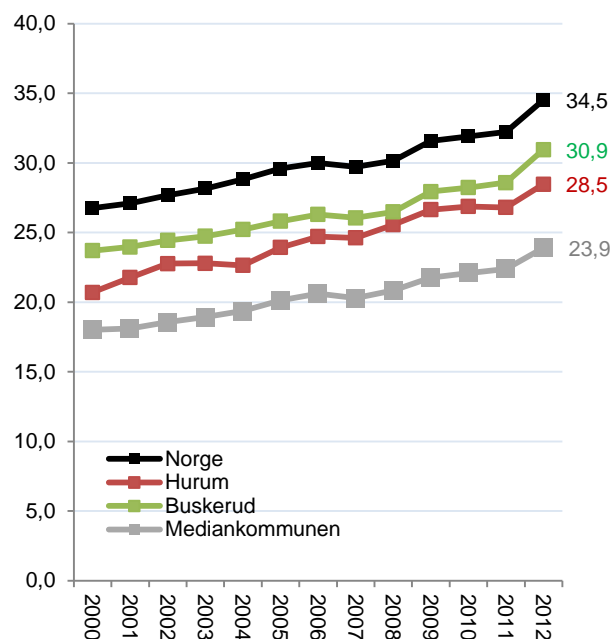
Utdanningsnivået i befolkningen varierer ganske mye mellom fylkene. Oslo og Akershus har klart høyest utdanningsnivå i sin befolkning. Over 50 prosent av den sysselsatte befolkningen i Oslo og Akershus har høyere utdanning, dvs. minst tre år på universitet eller høyskole. Da regner vi ut andelen blant den delen av befolkningen som er registrert som sysselsatt.

I figuren ved siden av ser vi andelen av den sysselsatte med høyere utdanning etter bosted. Utdanningsnivået har økt både nasjonalt, fylkesvis, i Hurum og i mediankommunen.

28,5 prosent av den sysselsatte befolkningen i Hurum hadde høyere utdanning i 2012. Nivået har økt fra 20,7 i 2000. Andelen høyt utdannede i Hurum er litt lavere enn andelen i fylket.

I Norge hadde 34,5 prosent av den sysselsatte befolkningen høyere utdanning i 2012. Andelen har økt fra 26,8 prosent i 2000.

Mediankommunen har et lavere utdanningsnivå enn både landsgjennomsnittet, Hurum og Buskerud. I mediankommunen hadde 23,9 prosent av den sysselsatte befolkningen høyere utdanning i 2012.

Figur 45: Andel av den sysselsatte befolkningen i Norge, Hurum, Buskerud og i mediankommunen med høyere utdanning i perioden 2000 til 2012.

7.1.1 Utdanningsnivå i arbeidslivet

På forrige side så vi hvordan utdanningsnivået har utviklet seg blant de som bor i Hurum. Vi kan også måle utdanningsnivået blant de som arbeider i Hurum, og får da et mål for hvor kompetanseintensive arbeidsplassene er i sum.

24,7 prosent av de som jobbet i Hurum i 2012 hadde høyere utdanning. Andelen er lavere enn andelen bosatte i Hurum med høyere utdanning. Kanskje er Hurum et mer populært bosted enn arbeidssted for de med høyere utdanning?

Spredningen er ganske stor i Buskerud. Mens 40,8 prosent av de som jobber i Kongsberg har høyere utdanning, har bare 16,7 prosent av de som jobber i Sigdal høyere utdanning.

7.1.2 Utdanningsnivå blant pendlere

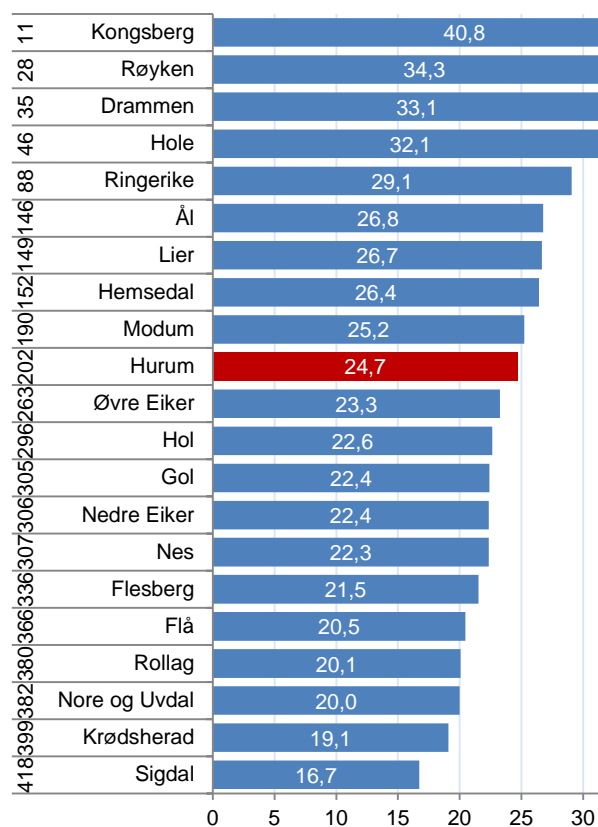
Det kan være interessant å se på utdanningsnivået til de som pendler ut og inn av kommunene, og differansen mellom disse.

Noen kommuner har mye høyere utdanningsnivå for de som pendler ut enn de som pendler inn. Det kan naturligvis komme av at kommunen ligger inntil en annen kommune med et svært kompetanseintensivt arbeidsliv som f.eks. Leikanger eller Oslo. Dette er nok tilfellet for Hurum som har både Oslo og Drammen i rimelig pendlingsavstand.

Det er likevel interessant å se på om kommuner ser ut til å tiltrekke seg forholdsvis mange høyt utdannede arbeidere eller forholdsvis mange høyt utdannede innbyggere.

I 2012 hadde 23,4 prosent av de som er bosatt i Hurum og som jobbet i egen kommune høyere utdanning. Andelen høyt utdannede for de som pendlet ut var imidlertid 32,7 prosent. Andelen høyt utdannede som pendlet inn var på 28,5 prosent.

Mange kommuner i Buskerud har en høyere andel utpendlere med høyere utdanning enn innpendlere med høyere utdanning. Kommuner som Sigdal, Nore og Uvdal og Flå har en høyere andel innpendlere med høyere utdanning enn utpendlere med høyere utdanning.

Figur 46: Andel med høyere utdanning av sysselsatte, etter arbeidssted 2012.

Tabell 9: Andel med høyere utdanning hos pendlere i 2012.

Rang	Navn	Samme kommune	Pendler ut	Pendler inn	Differanse
3	Lier	27,1	41,2	26,4	14,8
6	Rollag	20,0	33,2	20,1	13,0
20	Hole	32,6	41,8	31,5	10,3
21	Krødsherad	18,2	31,1	20,9	10,2
56	Nes	22,4	28,6	22,0	6,6
83	Hemsedal	26,1	32,9	28,4	4,5
85	Hurum	23,4	32,7	28,5	4,2
91	Drammen	31,9	38,2	34,3	3,9
100	Nedre Eiker	21,4	26,8	23,5	3,3
131	Hol	22,0	28,7	27,2	1,5
135	Øvre Eiker	20,9	27,9	26,6	1,3
138	Gol	20,8	26,4	25,4	0,9
200	Kongsberg	40,3	39,4	41,8	-2,4
216	Ål	25,1	28,2	31,5	-3,2
222	Røyken	29,8	36,2	39,9	-3,7
244	Flesberg	19,1	24,1	28,7	-4,6
246	Ringerike	26,7	31,0	35,7	-4,7
266	Modum	23,2	24,1	29,8	-5,7
275	Sigdal	14,5	20,6	26,8	-6,2
314	Nore og Uvdal	19,0	16,8	25,8	-8,9
357	Flå	16,7	22,0	34,7	-12,7

7.1.3 Utdanningsnivå sektorer

Det er stor forskjell på utdanningsnivået i de ulike sektorene. Fylke og stat har mye høyere andel med høyere utdanning enn de andre sektorene. Over 70 prosent av de som arbeider i fylkeskommunene har høyere utdanning, mens 64,4 prosent av de statsansatte har minst 3-årig utdanning.

Blant kommuneansatte er også utdanningsnivået høyere enn gjennomsnittet. Her har 46,1 prosent av arbeidstakerne høyere utdanning.

Næringslivet har mye lavere andel utdannede enn i offentlig sektor. 26,1 prosent av de som jobber i næringslivet har høyere utdanning.

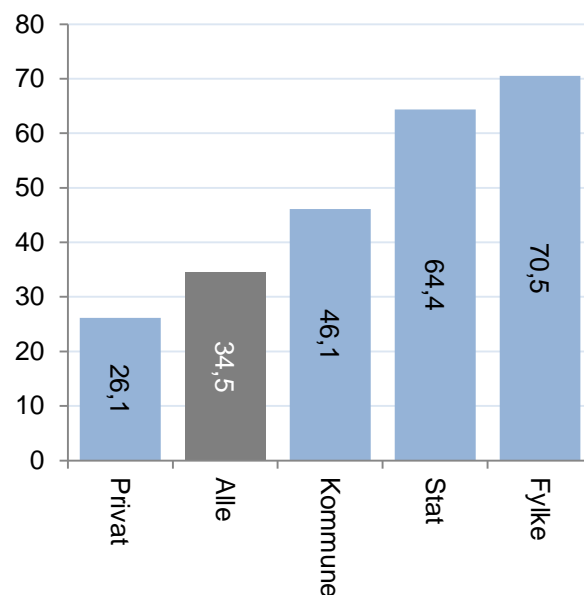
Sektorsammensetningen har naturligvis stor betydning for den regionale variasjonen i utdanningsnivået. Steder hvor en stor andel av sysselsettingen er i offentlig sektor vil naturlig få et høyere utdanningsnivå i arbeidslivet, og sannsynligvis også i befolkningen.

7.1.4 Utdanningsnivå næringslivet

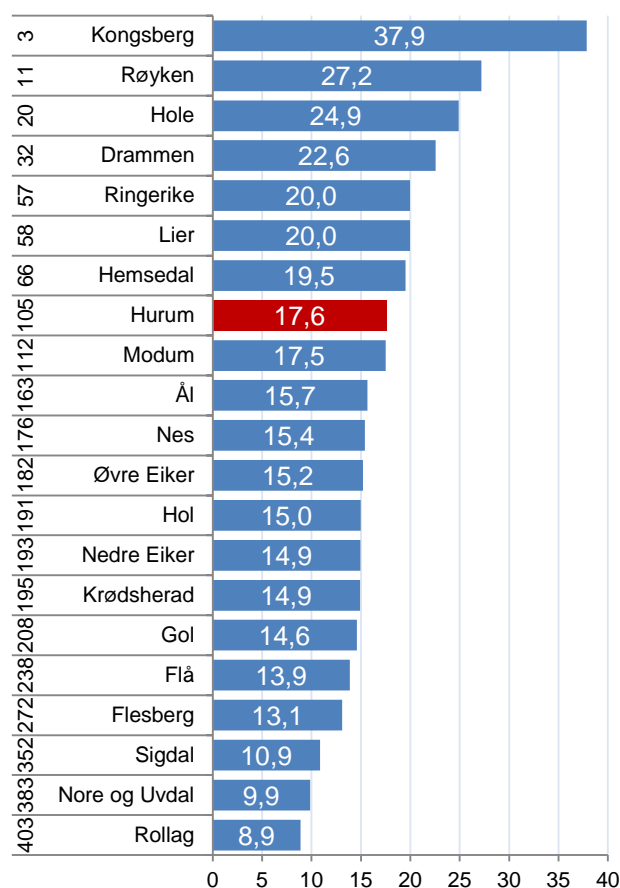
Variasjonen i utdanningsnivå i næringslivet er vist i figuren ved siden av.

Det er stor variasjon mellom kommunene i Buskerud. Næringslivet i Kongsberg er ett av de mest kompetanseintensive næringslivene i landet. Hele 37,9 prosent av de som jobber i privat sektor har høyere utdanning. Røyken har også en over gjennomsnittet høy andel høyt utdannede i næringslivet. I Rollag hadde bare 8,9 prosent av de som jobber i næringslivet høyere utdanning i 2012.

I Hurum hadde 17,6 prosent av de som jobbet i det private næringslivet høyere utdanning i 2012. Andelen er lavere enn landsgjennomsnittet, men høyere enn medianen. Hurum rangerer som nummer 105 blant landets 428 kommuner mht. utdanningsnivå i næringslivet.

Figur 47: Andel med høyere utdanning etter sektor, 2012.

Figur 48: Andel med høyere utdanning i næringslivet, etter arbeidssted i 2012.

7.2 Hvorfor varierer utdanningsnivået?

Det er stor forskjell på utdanningsnivået mellom de ulike bransjene. Vi kan derfor gjøre en bransjustering på samme måte som vi har gjort tidligere i denne rapporten, og få fram om regionene har mer eller mindre høyt utdanningsnivå, gitt den bransjestrukturen de har. Resultatene er vist i tabellen til høyre. I tabellen har vi først vist *normalisert andel* med høy utdanning, der vi har sett på differansen mellom andel med høy utdanning i næringslivet i regionen og den tilsvarende andelen på landsbasis. Dernest har vi regnet ut *bransjeeffekten*, dvs. hvor mye av dette avviket som kan forklares av bransjestrukturen, og til slutt en *bransjustert utdanningsandel*.

Da ser vi at det bare er noen få kommuner som har en bransjestruktur som tilsier at utdanningsnivået i næringslivet skal ligge høyere enn gjennomsnittet for Norge.

Når vi justerer for bransjestrukturen, ser vi at rangeringen med hensyn til utdanningsnivå blir litt annerledes enn når vi bare ser på andelen uten å ta hensyn til bransjestrukturen. Etter bransjustering er det fremdeles bare få kommuner, til sammen 22 på landsbasis som har et bransjustert utdanningsnivå over null.

Andelen høyt utdannede i næringslivet i Hurum er 8,7 prosentpoeng lavere enn andelen nasjonalt. Om lag halvparten av dette kan tilskrives en lav bransjeeffekt (-4), mens en litt større del (-4,7) kan tilskrives andre forhold. Hurum rangerer som 176 nasjonalt og som nummer 10 i fylket med hensyn til bransjustert utdanningsnivå. Kongsberg rangerer, ikke overraskende, som nummer en.

Ellers kan vi se at tabellen ser ut til å korrespondere bra med tabellen med differanse mellom ut- og innpendlere, som var vist to sider tilbake. Spørsmålet er om noen kommuner får et høyt bransjustert utdanningsnivå fordi de er attraktive bokommuner for personer med høy utdanning. Det kan gjøre at bedriftene får et kompetansemessig bedre tilbud av arbeidskraft.

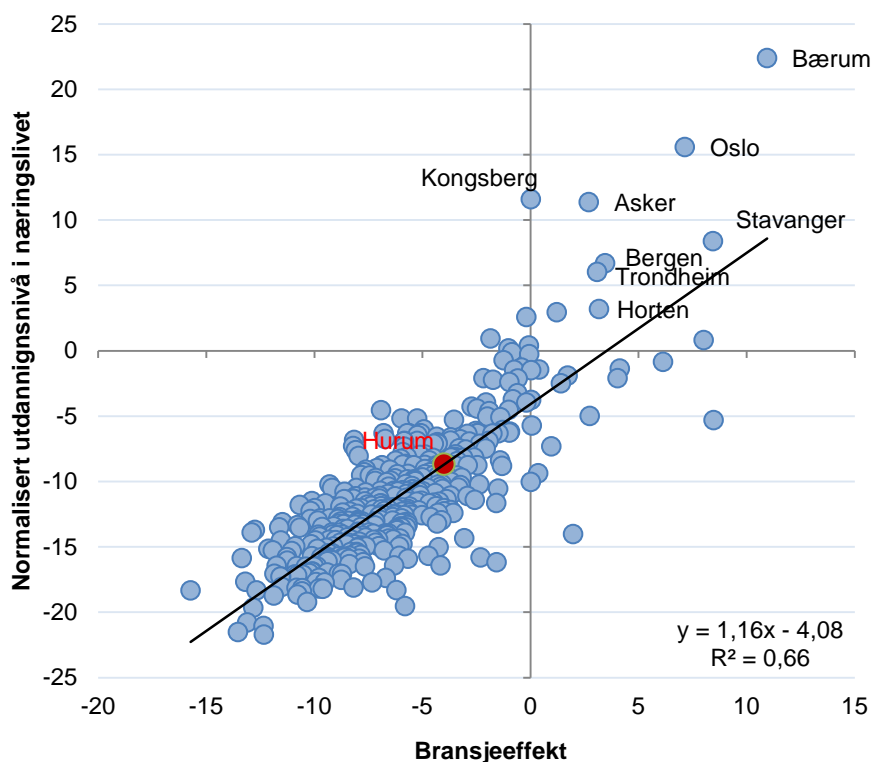
Tabell 10: Normalisert andel med høyere utdanning i næringslivet, bransjeeffekten, og bransjustert andel med høyere utdanning. Rangering blant landets kommuner mht. bransjustert utdanningsnivå til venstre.

Rang	Kommune	Norm andel	Bransjeeffekt	Bransjustert
1	Kongsberg	11,6	0,0	11,6
7	Røyken	0,9	-1,8	2,8
23	Hemsedal	-6,8	-6,7	0,0
29	Lier	-6,3	-5,6	-0,7
81	Krødsherad	-11,4	-8,6	-2,8
88	Drammen	-3,7	-0,8	-2,9
98	Nedre Eiker	-11,3	-8,2	-3,2
128	Ringerike	-6,3	-2,4	-3,9
146	Hol	-11,3	-7,0	-4,3
176	Hurum	-8,7	-4,0	-4,7
183	Gol	-11,7	-6,9	-4,7
206	Ål	-10,6	-5,4	-5,2
209	Flesberg	-13,2	-8,0	-5,2
223	Nes	-10,9	-5,5	-5,4
229	Hole	-1,4	4,1	-5,5
259	Modum	-8,8	-2,9	-5,9
262	Øvre Eiker	-11,1	-5,1	-6,0
330	Sigdal	-15,4	-8,3	-7,1
402	Flå	-12,4	-3,6	-8,9
415	Nore og Uvdal	-16,4	-6,3	-10,1
418	Rollag	-17,4	-6,7	-10,7

Når en betrakter tabellen, vil den oppmerksomme leser oppdage at de som har høy utdanningsandel i næringslivet også ser ut til å få høy bransjustert andel. Det betyr at bransjestrukturen ikke helt ut forklarer hvorfor noen regioner har et høyere utdanningsnivå i næringslivet, men at det også må være andre forhold som påvirker utdanningsnivået.

Det skal vi se litt mer på, på neste side

I figuren under har vi satt inn alle kommunene etter utdanningsnivå og bransjeeffekten.

Figur 49: Utdanningsnivå, normalisert, og bransjeeffekten på utdanningsnivå i norske kommuner i 2012. Den røde er Hørum.

Av denne figuren kan en lese seg til flere forhold. For det første er det bare 14 av 428 kommuner med en andel av næringslivets ansatte med høy utdanning som er over andelen på landsbasis. Det er blant annet de største byene samt Kongsberg og Horten.

For det andre er det bare 22 kommuner som har en bransjestruktur som tilsier en høyere utdanningsandel.

Når vi legger inn en regresjonslinje (den sorte streken), ser vi at korrelasjonen mellom bransjeeffekten og utdanningsandelen er høy, hele 0,66. Bransjestrukturen forklarer dermed svært mye av variasjonene, tilsynelatende. Problemet er at bransjestrukturen overforklarer forskjellene. Regresjonsformelen, som vi kan lese av diagrammet er y (utdanningsandel) = $1,16 * x$ (Bransjeeffekt) - 4,08. Betaværdien, som er tallet 1,16, burde ligge nært verdien 1.

Når vi går inn og ser på utdanningsnivået i regioner med spesielt høyt utdanningsnivå som f eks Oslo, ser vi at de har mye høyere utdanningsnivå enn landet i alle bransjer. Så hvis en region har en bransjestruktur med en stor andel i kompetanseintensive bransjer, så blir også utdanningsnivået i lite kompetanseintensive bransjer også høyere.

Da vi gjorde samme analyser for regioner, var regresjonslinjen enda mye brattere, dvs. en enda større «overforklaring» av bransjeeffekten. Det kan tyde på at et høyt utdanningsnivå også «smitter» mellom kommuner i samme region.

ⁱ Alle tall om arbeidsplasser og sysselsetting er fra registerbasert sysselsettingsstatistikk fra SSB.

ⁱⁱ Progressivt gjennomsnitt er et gjennomsnitt for de siste ti årene, der de siste årene gis størst vekt, siste år teller 10, nest siste 9, osv. Dette er en metode som vi bruker for å rangere utviklingen mellom ulike geografiske områder for en rekke indikatorer, fordi vi da ikke bare måler utviklingen i tiårsperioden, men også får med om trenden er positiv eller negativ.

ⁱⁱⁱ Man kan lese mer om «local share effect» i denne [Wikipedia-artikkelen](#) (ad. 11.02.2014).

^{iv} Vi bruker begrepet *vekstimpuls* om arbeidsplassvekst, når vi måler veksten i arbeidsplasser i en bransje, eller sektor i prosent av samlet sysselsetting i et område. Dette til forskjell fra prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i den samme bransjen fra et tidspunkt til et annet. Da vil bransjer med høy prosentvis egenvekst, men som utgjør en liten andel av samlet sysselsetting komme ut med lav vekstimpuls. Dette gjør at vi slipper å forklare at sektorer og bransjer som har høy prosentvis egenvekst egentlig ikke betyr så mye for utviklingen.

^v Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.